

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Rozvíjení základních kompetencí absolventů středních odborných škol ekonomického směru po nástupu do praxe

Vypracovala: Mgr. Ing. Iva Kofroňová
Vedoucí práce: PhDr. Helena Pavličíková, CSc.

České Budějovice 2020

Poděkování

Touto cestou děkuji vedoucí bakalářské práce paní PhDr. Heleně Pavličíkové, CSc. za odborné vedení a cenné rady při zpracování mé kvalifikační práce. Také bych chtěla poděkovat všem studentům, kteří se zúčastnili výzkumu a jejich vyučujícím, kteří výzkum umožnili.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Řehovicích dne

.....

Iva Kofroňová

Anotace

Rozvíjení základních kompetencí absolventů středních odborných škol ekonomického směru po nástupu do praxe je do značné míry závislé na kompetencích, které jim poskytuje studium na střední škole a které si poté absolventi přinášejí s sebou do praxe. Jak se profesní a klíčové kompetence deklarované konkrétní střední školou shodují s tím, co si myslí studenti o tom, co by měli při nástupu do praxe znát a umět, tím se zabývá předkládaná bakalářská práce. V dnešní době je kladen velký důraz na přípravu studentů do praxe a jejich následné uplatnění. Je to důležitý parametr úspěšnosti středních škol a často základní informací pro rodiče při výběru střední školy. Proto jsem názory studentů porovnávala nejenom s kompetencemi v konkrétních školních vzdělávacích programech, ale i s informacemi od zkušených účetních a daňových poradců z praxe, kterým jsem pokládala stejné otázky. Základní metodou výzkumu byl vybrán kvalitativní výzkum, který nám umožnil získat data od respondentů a použít je pro porovnání. Velmi potěšujícím zjištěním bylo, že kompetence, a to jak profesní, tak klíčové, které absolventi uváděli nejčastěji, byly důležité i pro kolegy z praxe a jsou zmiňovány i ve školních vzdělávacích programech.

Klíčová slova

klíčové kompetence, profesní kompetence, školní vzdělávací program, rámcový vzdělávací program, absolvent

Abstract

The development of basic competencies of specialized high schools' graduates with economical specialization after starting their practice is reliant on competencies that are given to the graduates at school. This bachelor thesis is occupying the theme of how the key professional competencies declared by a specific high school agree with what the students think they should know and have knowledge of when they are starting their praxis. These days, there is given major importance in preparing the students for their future carrier. That is an important parameter of how the high school is successful and basic information for parents when they are picking high school for their children. Because of that, I compared the opinions of students with not only competences given in specific educational programs, but also with information from experienced accountants and tax consultants from praxes, which were asked the same questions. As a fundamental research method was used qualitative research, that enabled us to gain data from respondents and use them for comparison. A very pleasing discovery was that competition both professional and key, that the graduates mention the most were as well important for colleagues from praxis and as well as mention in school educational programs.

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Cíl bakalářské práce	9
3	Materiál a metodika zpracování	10
4	Současný stav řešené problematiky	11
4.1	Profesní a klíčové kompetence	11
4.1.1	Kompetence součástí Rámcového vzdělávacího programu	13
4.1.2	Kompetence součástí Školního vzdělávacího programu	17
5	Praktická část, výsledky	19
5.1	Profily oslovených škol a jejich oborů	19
5.1.1	OA Neveklov	19
5.1.2	OA Vlašim.....	26
5.2	Popis výzkumu.....	27
5.3	Metody zpracování	33
5.4	Výsledky z rozhovorů	35
6	Závěr	52
7	Seznam použité literatury a zdrojů.....	54
8	Seznam zkratk.....	56

1 Úvod

. Téma této bakalářské práce je mi velmi blízké, protože již více než 20 let pracuji v daňové a účetní kanceláři a jedním z mých pracovních úkolů je péče o studenty, kteří k nám přicházejí na praxi a zároveň následně zaučování absolventů, kteří k nám nastupují do zaměstnání. Chtěla jsem zjistit názor absolventů na to, co si myslí, že by měli ovládat po ukončení studia právě před nástupem do praxe a porovnat s tím, co deklaruje jejich střední odborná škola ve svých vzdělávacích programech, že ovládají nebo ovládat budou. Protože škola jako taková jen nevzdělává, ale působí i výchovně na své studenty, zajímalo mě, jaký názor mají absolventi a jak oni si představují, jaká by měla být jejich osobnost, aby v praxi uspěli. Jejich názory jsem pak porovnávala s informacemi z rozhovorů se zkušenými účetními a daňovými poradci, kteří se v praxi s absolventy ekonomických oborů setkávají. Pro tuto práci jsem použila metodu kvalitativního výzkumu a to formou skupinového rozhovoru a osobního hloubkového rozhovoru, které směřovaly k zodpovězení výše uvedených otázek. Výzkumným vzorkem bylo dvanáct studentů čtvrtého ročníku Obchodní akademie Neveklov, pět studentů Obchodní akademie Vlašim a devět zkušených účetních a daňových poradců.

Problematiku základních kompetencí svých absolventů řeší ze svého pohledu každá střední škola ve svých školních vzdělávacích programech, které jsou vlastně první informací pro budoucí studenty a jejich rodiče. Zájemci se dozvídají, co vše se na té které střední škole naučí a při výkonu jaké činnosti budou moci po absolvování školy své znalosti uplatnit. Například Obchodní akademie Neveklov ve svém školním vzdělávacím programu uvádí, že absolvent bude mít osvojeny „klíčové kompetence a základy ekonomicko-právního vzdělávání, které jsou předpokladem při přímém nástupu do praxe pro dobré uplatnění na trhu práce i pro zahájení vlastního podnikání“ [7, s. 11]. Které klíčové kompetence to jsou, pak podrobně rozebereme v kapitole 4.1. Profesní a klíčové kompetence. Jak se shodují tyto kompetence deklarované odbornou školou s tím, co si myslí studenti o tom, co by měli při nástupu do praxe znát a umět, to se snaží naznačit tato bakalářská práce v praktické části. Zároveň porovnáваме názory studentů s názory jejich zkušených kolegů z praxe a to nejenom z pohledu praktických znalostí a dovedností, ale i z pohledu jejich osobnostních – morálně volních vlastností. Obchodní akademie Neveklov ve svém Školním vzdělávacím programu uvádí, že

studenty vede k tomu aby „žák reagoval adekvátně na hodnocení svého vystupování, přijímal radu i kritiku, přijímal a odpovědně plnil svěřené úkoly, pracoval v týmu, přispíval k vytváření vstřícných mezilidských vztahů a uměl předcházet osobním konfliktům, adaptoval se na měnící se životní a pracovní podmínky a podle svých schopností a možností je pozitivně ovlivňoval, byl připraven řešit své sociální i ekonomické záležitosti, byl finančně gramotný, podněcoval práci týmu vlastními návrhy na zlepšení práce a řešení úkolů, nezaujatě zvažoval návrhy druhých“ [7, s. 233].

Protože kompetence absolventů a jejich připravenost pro trh práce velmi úzce souvisí s jejich uplatněním v praxi, bylo na toto téma zpracováno velké množství vědeckých publikací a prací věnujících se právě problematice uplatnění absolventů na trhu práce. Mimo jiné se tomuto tématu věnují Jana Trhlíková, Jiří Vojtěch, Helena Úlovcová, Gabriela Doležalová, Daniela Chamoutová a mnozí další. Odborné práce vydával a vydává Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, kde např. v rámci udržitelnosti systémového projektu VIP Kariéra II – Kariérové poradenství v podmínkách kutikulární reformy, který byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky, vyšla v roce 2017 odborná publikace Uplatnění absolventů škol na trhu práce v roce 2016. Skupina autorů Doležalová, Chamoutová, Paterová, Trhlíková, Úlovcová, Úlovec a Vojtěch v této publikaci uvádí, že „pozitivně hodnotilo své vzdělání na střední škole 79 % absolventů“ a co se týká praktických dovedností v oboru, uvádí, že „jen 3 % respondentů chyběly praktické dovednosti“ [9, s. 35]. Naproti tomu Trhlíková v odborném časopisu Pedagogika o tři roky později uvádí, že „praktické dovednosti v oboru chyběly 52,5 % respondentů“ [21, s. 248].

Problematika připravenosti absolventů pro praxi je řešena i v několika bakalářských a diplomových pracích, například na Mendelově univerzitě v Brně. Všechny tyto práce se týkají hlavně znalostí - kompetencí, které by měl absolvent mít po skončení studia a jeho uplatnění na trhu práce z hlediska vědomostí získaných při studiu. Prostudování této literatury bylo důležité hlavně při vyhodnocení celého výzkumu, kdy jsme porovnávali preferované kompetence z hlediska absolventů střední odborné školy ekonomického směru a z hlediska jejich budoucích kolegů – účetních a daňových poradců z praxe.

2 Cíl bakalářské práce

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, co si myslí absolvent obchodní akademie, jakými profesními kompetencemi by měl disponovat před nástupem do praxe ze svého pohledu studenta a absolventa odborné střední školy ekonomického směru a zároveň jakými vlastnostmi (morálně – volními) by měl disponovat, aby se mohl stát dobrým účetním, účetní a dobře obstál/obstála v pracovním kolektivu. Morálně – volní vlastnosti jedince jsou v této práci chápány jako klíčové kompetence – osobnostní předpoklady pro zvládnutí profese účetní/účetního.

Pro toto šetření byl použit kvalitativní výzkum a to formou rozhovorů se studenty a kolegy z praxe, protože to jsou právě oni, kteří mají největší podíl na rozvíjení jejich základních kompetencí po nástupu do praxe, a díky tomu jsou velmi důležitými respondenty pro tento výzkum. Již samotné vedení rozhovorů s lidmi z praxe přinášelo nový náhled na kompetence absolventů. Informace od obou skupin respondentů – absolventů a kolegů z praxe, zjištění toho, co je vlastně z hlediska profesních ale i klíčových kompetencí pro praxi důležité, bylo pak opět porovnáváno a to tentokrát s kompetencemi deklarovanými ve školních vzdělávacích programech obou škol.

3 Materiál a metodika zpracování

Pro toto šetření byl použit kvalitativní výzkum a to formou osobního a skupinového hloubkového rozhovoru, které směřovaly k zodpovězení výše uvedených otázek. Výzkumným vzorkem bylo dvanáct studentů čtvrtého ročníku Obchodní akademie Neveklov, pět studentů Obchodní akademie Vlašim a devět zkušených účetních a daňových poradců.

Metoda kvalitativního výzkumu byla použita i přes to, že je časově i procedurálně náročnější než výzkum kvantitativní. Tuto metodu jsem mohla použít i díky tomu, že jsem měla možnost přednášet s kolegou na obchodní akademii absolventům o pracovních pozicích účetní, účetního a daňové poradkyně, daňového poradce. S respondenty jsem se trochu sblížila a tak jsem pro ně nebyla zcela cizí člověk. Tím se mi podařilo odstranit jednu z nevýhod kvalitativního výzkumu – neochotu ke spolupráci. Při žádostech o rozhovory mě náhodně vybraní absolventi neodmítali. Tím bylo největší úskalí výzkumu překonáno, protože realizace rozhovorů s mými kolegy z praxe – dalšími respondenty, byla díky dlouhodobé známosti bez jakýchkoli problémů.

Jak uvádí Jan Průcha, hlavní metodou kvalitativního výzkumu je rozhovor, a to buď strukturovaný – „při kterém o tématu rozhoduje sám výzkumník, nebo polostrukturovaný rozhovor, kdy výzkumník sice zadává připravené otázky, ale respondent má širší volbu odpovědí, anebo zcela volný, nestrukturovaný rozhovor, kdy je vymezeno pouze téma a respondent volně vypráví“ [18, s. 120 - 121]. Ve výzkumu pro tuto bakalářskou práci jsem použila polostrukturovaný rozhovor, kdy jsem měla připravené základní otázky jak pro absolventy, tak pro kolegy z praxe a tyto otázky jsem se snažila v rámci rozhovoru vhodně formulovat a pokládat tak, aby byly v rámci rozhovoru zodpovězeny. Odpovědi jsem si pak zapisovala do svých poznámek právě k jednotlivým otázkám, které byly základním předmětem rozhovoru. Každý rozhovor, přesně jeho část týkající se stanovených otázek, jsem pak přepsala do textového editoru a podrobila obsahové analýze.

4 Současný stav řešené problematiky

4.1 Profesní a klíčové kompetence

Teoretická otázka, co jsou to klíčové kompetence, je podle mého názoru velmi pěkně zpracovaná v publikaci Klíčové kompetence v základním vzdělání, která vznikla jako příručka pro učitele po zavedení kurikulární reformy, a to jako inspirace a orientační pomůcka pro týmy učitelů, které byly v té době postaveny před úkol pracovat s klíčovými kompetencemi v rámcovém vzdělávacím plánu a tvořit vlastní školní vzdělávací programy (někde uvedeno jako plány) a vyučovat podle nich. V kapitole: „Co rozumíme klíčovými kompetencemi a jaké je jich místo ve výuce“ autoři uvádějí, že „mít kompetenci znamená, že člověk (žák) je vybaven celým složitým souborem vědomostí, dovedností a postojů, ve kterém je vše propojeno tak výhodně, že díky tomu člověk může úspěšně zvládnout úkoly a situace, do kterých se dostává ve studiu, v práci, v osobním životě. Mít určitou kompetenci znamená, že se dokážeme v určité přirozené situaci přiměřeně orientovat, provádět vhodné činnosti, zaujmout přínosný postoj“ [15, s. 7]. Klíčovými kompetencemi, podle publikace Klíčové kompetence na gymnáziu rozumíme „něco, co žák rozvíjí a využívá ve všech vyučovacích předmětech, jsou to jisté univerzální způsobilosti: umění učit se, umění dorozumívat se, spolupracovat, jednat demokraticky, řešit problémy, pracovat soustředěně“ [13, s. 6]. Tato vysvětlení kompetencí platí jistě v jakémkoli stupni vzdělávání a pro jakoukoli profesi.

Naše bakalářská práce je zaměřená na studenty středních škol. U všech studentů středních škol již můžeme kompetence konkrétně specifikovat a to na „klíčovou kompetenci k učení, k řešení problémů, kompetenci komunikativní, kompetenci sociální a personální, kompetenci občanskou a kompetenci k podnikavosti“ [13, s. 8]. Podrobněji se těmito kompetencemi pak zabývají Rámcové vzdělávací programy pro jednotlivé studijní obory a detailně pak Školní vzdělávací programy jednotlivých středních škol. Oba tyto programy ale řeší hlavně profesní kompetence studentů.

Pojem profesní kompetence nám na svých internetových stránkách [5] osvětluje Národní ústav pro vzdělávání. Profesní kompetence je podle této instituce stejný pojem, jako pojem kvalifikační požadavky neboli způsobilosti. Kvalifikace jako způsobilost

pro určité profesní uplatnění se podle Národního ústavu pro vzdělávání skládá z jednotlivých kompetencí (způsobilostí) a to dvojího typu – odborné profesní kompetence, které – určují, co by pracovník měl umět po odborné stránce (například vedení podvojného účetnictví) a obecné (průřezové, nad oborové, přenositelné) kompetence, o kterých jsme se zmínili již výše v kompetencích klíčových, a tyto pak určují, co by pracovník měl zvládat nad svojí odborností, jinými slovy, jde o způsobilost zvládat určité komplexy činností bez ohledu na jejich odborné zaměření (např. týmová práce, rozhodování, analyzování problémů, řízení lidí aj.).

Každá odborná kompetence v sobě zahrnuje „činnostní“ dimenzi a „předmětnou“ (znalostní) dimenzi a je přiřazena k určité kvalifikační úrovni. Náročnost jednotlivých kompetencí pak vytváří náročnost kvalifikace jako celku a je zařazena do určité kvalifikační úrovně. [5] Národní ústav pro vzdělávání vytvořil kvalifikační standardy, kde jsou jednotlivé profesní kompetence zpracovány. Nejbližším zpracovaným kvalifikačním standardem pro absolventy ekonomických oborů je Specialista pro práci a mzdy nebo Pracovník v administrativě. Naši absolventi ale chtějí pracovat hlavně jako účetní. Co vše musí účetní umět – jaká jsou její/jeho profesní kompetence, najdeme nejlépe na stránkách Institutu certifikace účetních a není toho málo. Jen z oboru účetnictví je to vymezení potřeby účetnictví, jeho podstata, postavení a vývoj, světová harmonizace účetnictví, základy účetnictví, finanční účetnictví podnikatelů v ČR včetně účetní závěrky a základy vnitropodnikového účetnictví. Samozřejmostí pak v praxi je, že účetní by měl/měla mít ještě alespoň základní přehled z dalších oborů jako je právo, kvantitativní metody, manažerská ekonomika, daně, finanční účetnictví a výkaznictví, profesní chování a komunikace a také manažerské finance. [2]

4.1.1 Kompetence součástí Rámcového vzdělávacího programu

Pojem „Rámcový vzdělávací program“ se objevil v roce 2004, kdy Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (dále jen MŠMT ČR) společně s projektem nazvaným Bílá kniha schválilo nové principy vzdělávání žáků od tří do devatenácti let. Tento národní program pro rozvoj vzdělávání změnil dosavadní systém kurikulárních dokumentů a od roku 2004 do dnešní doby jsou tyto dokumenty vytvářeny na dvou úrovních, a to na úrovni státní a na úrovni školské. Státní úrovní jsou Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP) a školskou Školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP).

Dle informací z Národního ústavu pro vzdělávání „Rámcové vzdělávací programy tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Rámcové vzdělávací programy stanoví zejména konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného a odborného podle zaměření daného oboru vzdělání, jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů včetně podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví. Rámcové vzdělávací programy musí odpovídat nejnovějším poznatkům vědních disciplín, jejichž základy a praktické využití má vzdělávání zprostředkovat, a zároveň pedagogiky a psychologie o účinných metodách a organizačním uspořádání vzdělávání přiměřeně věku a rozvoji vzdělávaného. Tvorbu a oponenturu rámcových vzdělávacích programů zajišťují příslušná ministerstva prostřednictvím odborníků vědy a praxe, včetně pedagogiky a psychologie. Rámcové vzdělávací programy vydává ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (dále jen MŠMT ČR) po projednání s příslušnými ministerstvy“ [6, s. 3 - 4].

Pro naši bakalářskou práci byl směrodatný Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání, konkrétně pro obor vzdělávání obchodní škola č. 63-51-J/01. Tento byl vydán MŠMT ČR dne 6. 5. 2009. Je rozdělen na dvanáct částí, z nichž

je pro naši práci nejdůležitější kapitola Kompetence absolventa, konkrétně Klíčové kompetence a Odborné kompetence. Navazujeme tak ještě konkrétněji na kapitolu Profesní a klíčové kompetence, kde jsme tuto problematiku rozebrali obecně pro žáky základních a následně studenty středních škol s výhledem na jejich uplatnění v praxi.

V RVP jsou vyjmenovány tyto klíčové kompetence:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- personální a sociální kompetence
- občanské kompetence a kulturní podvědomí
- kompetence k pracovnímu uplatnění
- matematické kompetence
- kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi [4, s. 5 - 10].

Učitelé na střední odborné škole podle těchto vyjmenovaných kompetencí mají studenta směřovat k tomu, aby byl jako absolvent schopen dále se vzdělávat, vyhodnocovat své dosažené výsledky a stanovovat si další cíle. Proto by měl mít i po ukončení studia pozitivní vztah k učení a snažit se stále vzdělání zvyšovat a prohlubovat. Aby to bylo možné, potřebuje zvládnout základní dovednosti jako je práce s textem, porozumění mluvenému slovu a práce s různými informačními zdroji. Jakmile se dostane do praxe, bude muset denně řešit pracovní problémy, bude muset analyzovat úkol, jádro problému, který má vyřešit a zvolit si prostředky k vyřešení problému. Bude muset umět spolupracovat s ostatními kolegy, dokázat požádat o radu a radu přijmout. K tomu potřebuje alespoň základní komunikativní kompetence. Není to vždy jednoduché vyjádřit se, a když se mají absolventi vyjádřit konkrétně a ještě v odborné řeči, musí tuto kompetenci rozvíjet již na střední škole. Je potřeba, aby během studia s učiteli a spolužáky komunikovali a to v projevech mluvených i psaných. Pak budou umět prezentovat své myšlenky a zároveň dokáží pozorně naslouchat druhým a vést diskusi, samozřejmě se všemi zásadami kultury projevu a chování. Často se jim stane,

že jejich kolega nebude souhlasit s jejich názory a budou muset svůj správný názor obhájit nebo naopak přijmout názor druhého. Budou potřebovat znovu a znovu ověřovat již ověřené a kontrolovat zkontrolované a to s plným vědomím toho, že ne všechny informační zdroje jsou důvěryhodné. Proto již při studiu je potřeba přistupovat kriticky k získaným informacím a ověřovat jejich zdroje. Absolvent by měl plnit své úkoly okamžitě a bez ohledu na svou momentální pohodlnost a nechuť, a pokud má svou práci hotovou, měl by nabídnout své síly ostatním, pomoci jim a tím přispívat k dobrým mezilidským vztahům na pracovišti. Musí jednat zodpovědně a to jak vůči sobě, tak vůči kolegům a zaměstnavateli. Musí dodržovat zákony a plně respektovat práva, osobnost a odlišnosti druhých lidí. Mít alespoň základní přehled o dění ve světě a chápat význam životního prostředí a jednat v duchu trvale udržitelného rozvoje. V návaznosti na nutnost stále se vzdělávat, a to nejenom z důvodu stále a stále se měnící legislativy, je potřeba být připraven na měnící se pracovní podmínky a to jak z hlediska místa, kolegů, tak z hlediska stále se měnící techniky a základních i aplikačních programů.

RVP se dále zabývá odbornými kompetencemi, které vyjmenovává v tomto pořadí:

- provádět administrativní činnosti
- provádět základní podnikové činnosti
- efektivně hospodařit s finančními prostředky
- dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci
- usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb
- jednat ekonomicky a v souladu se strategií udržitelného rozvoje [4, s. 10 - 12].

Absolvent by měl při nástupu do praxe ovládat psaní na klávesnici tzv. všemi deseti a znát normu ke zpracování písemností a využívat kancelářskou a výpočetní techniku k tomu určenou. Musí umět dodržovat pravidla určená k manipulaci s dokumenty a to jak v písemné, tak v elektronické podobě. Základními podnikovými činnostmi RVP rozumí zpracovávat doklady související s pohybem majetku, závazků, nákladů a výnosů podniku, evidování hotovostních i bezhotovostních operací, umět základní operace týkající se skladu, hmotného a nehmotného majetku včetně odpisů. Zvládnout veškerou základní mzdovou agendu včetně sociálního a zdravotního pojištění. Nedílnou součástí

odborných kompetencí absolventa je práce na účetní závěrce a její sestavení tak, aby mohla být podkladem ke zpracování daňového přiznání. Při práci musí absolvent dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci svou i svých spolupracovníků. Samozřejmostí je pak úsilí o dosažení co nejkvalitnější práce, pěstování svého dobrého jména a jména všech kolegů a svého zaměstnavatele. Měl by být i finančně gramotný a to jak ve vztahu k sobě, tak při zvažování možných nákladů, vlivů na životní prostředí a sociálních dopadů při posuzování jednotlivých pracovních činností.

RVP dále rozebírá v kapitole Kurikulární rámce pro jednotlivé oblasti vzdělávání ještě jednotlivé vzdělávací oblasti, z nichž je pro naši práci důležitá oblast Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích – konkrétně část Účetnictví a daně: „Okruh účetnictví a daně rozvíjí ekonomické myšlení žáků a poskytuje jim znalosti principů účtování a vedení daňové evidence. Osvojení učiva tohoto okruhu je nezbytným předpokladem pro vytvoření ucelené představy o vztahu mezi ekonomickou realitou a jejím číselným vyjádřením. Žáci se učí účtovat o majetku a závazcích, o nákladech a výnosech, o daních a o tvorbě, rozdělení a použití výsledku hospodaření. Dále se seznámí s obsahem účetních výkazů a daňových přiznání. V průběhu studia si žáci osvojí techniku a metody účtování a naučí se používat účetnictví jako významný zdroj informací nutných pro efektivní využívání majetku k zajištění dlouhodobě příznivého výsledku hospodaření. Žáci si dále osvojí způsob vedení daňové evidence v souladu se zákonem o daních z příjmů. Poznají nezbytnost daňové zátěže a naučí se rozlišovat a určovat jednotlivé druhy daní. Učivo okruhu umožňuje žákům osvojit si dovednosti pořizovat a zpracovávat účetní doklady. Okruh má úzké mezipředmětové vztahy s obsahovým okruhem ekonomika a právo“ [4, s. 34].

Absolvent by tedy po nástupu do praxe měl teoreticky ovládat zpracování daňové evidence a podvojného účetnictví – to znamená vést pokladnu, pohledávky a závazky, zaúčtovat bankovní výpisy. Dále by měl umět účtovat a vést evidenci majetku a to jak hmotného, tak nehmotného, včetně zpracování odpisových plánů a vyhotovení inventární karty majetku. Neměl by být problém ani vystavit skladovou příjemku a výdejku, vyplnit skladní kartu a vypočítat pořizovací cenu majetku. Po skončení daňového roku zpracovat účetní závěrku nebo uzavřít daňovou evidenci a to včetně všech uzávěrkových operací, jako je inventarizace majetku a závazků a kontrola jednotlivých účtů. Následně sestavit rozvahu a výsledovku a v obchodních

společnostech uvést možnosti rozdělení zisku a úhrady ztráty. V daňové soustavě by měl ovládat nejenom daň z příjmů fyzických osob i osob právnických. Základní přehled by měl mít i o zákonu o dani z přidané hodnoty, dani silniční a zákonu o správě daní. Při zpracování daňové evidence nebo účetnictví se v praxi často setká s tím, že jeho součástí je i vedení mzdové agendy. Proto je potřeba znát zákonnou úpravu mzdových předpisů, vypočítat základní mzdu, náhrady mezd, zdravotní a sociální pojištění, čistou mzdu, nemocenské dávky ale také být schopen rozlišit dohody o provedení práce konaných mimo pracovní poměr od pracovních smluv. Tato kompetence je sice součástí okruhu RVP Ekonomika a právo, ale prakticky souvisí se zpracování účetnictví a vedením daňové evidence.

4.1.2 Kompetence součástí Školního vzdělávacího programu

Dle informací z Národního ústavu pro vzdělávání musí být Školní vzdělávací program, pro jehož tvorbu byl vydán rámcový vzdělávací program, zcela v souladu s tímto vydaným, schváleným a zveřejněným rámcovým vzdělávacím programem. Obsah vzdělávání může být ve školním vzdělávacím programu uspořádán do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva (například modulů). Školní vzdělávací program pro vzdělávání, pro nějž nebyl rámcový vzdělávací program vydán, musí tedy sám stanovit hlavní požadavky na vzdělání v konkrétním oboru a to především konkrétní cíle vzdělávání, délku, formy, obsah a časový plán vzdělávání, podmínky přijímání uchazečů, průběhu a ukončování vzdělávání, včetně podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Samozřejmostí je pak i administrativní stránka vzdělání a to přesné označení dokladu o ukončeném vzdělání, pokud bude tento doklad vydáván. Všechny školní vzdělávací programy musí stanovit popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek a podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví, za nichž se vzdělávání v konkrétní škole nebo školském zařízení uskutečňuje. Školní vzdělávací program vydává ředitel školy nebo školského zařízení. Školní vzdělávací program ředitel školy nebo školského zařízení zveřejní na přístupném místě ve škole nebo školském zařízení; do školního vzdělávacího programu musí mít možnost

každý nahlížet a pořizovat si z něj opisy a výpisy, anebo za cenu v místě obvyklou může obdržet jeho kopii. Poskytování informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím tím není dotčeno.

Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP) pro odborné školy s ekonomickým zaměřením vychází z rámcového vzdělávacího programu, který byl pro obor obchodní škola vydán 6. 5. 2009. Proto všechny kompetence obsažené v tomto rámcovém vzdělávacím programu, musí být součástí každého konkrétního ŠVP.

ŠVP je stěžejním pedagogickým dokumentem školy a na jeho základě škola realizuje vzdělání v daném oboru a je povinnou součástí dokumentace školy. Je zpracováván na celé období vzdělávání – pro všechny ročníky a všechny školou nabízené formy vzdělávání nebo odborná zaměření. ŠVP má být zpracován tak, aby vytvářel podmínky pro uplatnitelnost absolventů na trhu práce a to s ohledem na konkrétní region, ve kterém se střední odborná škola nachází. ŠVP má přesně danou strukturu, kde nesmí chybět kromě výše uvedeného profil absolventa. Tento poskytuje informace zaměstnavatelům a úřadům práce, zájemcům o vzdělávání, institucím profesního poradenství a jiným zájemcům o odborných a osobnostních kvalitách absolventa a pracovních činnostech, pro které bude připravován. Specifikuje kompetence absolventa a výsledky vzdělávání vymezené v Rámcovém vzdělávacím programu z hlediska záměrů školy. Pro každou nabízenou formu vzdělávání je vypracován velmi podrobný učební plán, který obsahuje výčet všech vyučovacích předmětů, jejich hodinovou dotaci a rozvržení do ročníků. Stanoví i podíl praktického vyučování, povinných i nepovinných předmětů. Každý předmět je pak popsán tak, aby bylo možné zjistit přínos toho daného předmětu k realizaci klíčových kompetencí a zároveň předpokládané výsledky vzdělávání a jim odpovídající obsah učiva [4, s. 12 - 40] A tak při podrobnějším zkoumání konkrétního ŠVP můžeme zjistit vše potřebné, abychom si mohli udělat obrázek o tom, jaký by měl být a co by měl znát absolvent odborné střední školy, kdyby využil všech možností, které mu škola nabídla.

5 Praktická část, výsledky

Výzkum byl prováděn ve spolupráci s dvanácti studenty čtvrtého ročníku Obchodní akademie Neveklov, pěti studenty Obchodní akademie Vlašim a s devíti zkušenými účetními a daňovými poradci z praxe.

5.1 Profily oslovených škol a jejich oborů

Obchodní akademie Neveklov byla zřízena jako univerzální střední odborná škola ekonomicko - podnikatelského zaměření připravující studenty na výkon různorodých činností spojených s podnikáním v podmínkách tržního hospodářství. Byla založena usnesením zastupitelstva obce Neveklov a svou výuku zahájila 1. září 1998.

Obchodní akademie Vlašim byla zřízena jako Obchodní akademie a Ekonomické lyceum. Byla založena svým zřizovatelem Středočeským krajem a svou výuku zahájila 1. září 1991 jako první střední škola ekonomického zaměření na Benešovsku.

5.1.1 OA Neveklov

Obchodní akademie Neveklov nabízí svým studentům čtyři studijní obory. Je to Ekonomické lyceum, Ekonomika a podnikání – sportovní management, Obchodní akademie – zaměření na cizí jazyky a Obchodní akademie – zaměření informatika. Základním dokumentem, ve kterém hledáme kompetence absolventů těchto oborů, jsou Školní vzdělávací programy. Tyto byly zpracovávány na základě Rámcových vzdělávacích programů jednotlivých oborů a byly zveřejněny 1. září 2016. Jsou to velmi obsažné materiály čítající stovky stran. Pro náš výzkum byly důležité části jednotlivých programů týkající se vzdělávací oblasti Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích, konkrétně část zabývající se úzkou specializací - Účetnictví a daně.

Prvním zkoumaným školním vzdělávacím programem je ŠVP pro obor Obchodní akademie – zaměření na cizí jazyky. V profilu absolventa, konkrétně v části Kompetence absolventa se v souladu s naším výzkumem zabýváme hlavně kompetencemi, které bude náš absolvent potřebovat v praxi účetní – účetního. Samozřejmě že je důležité, aby uměl komunikovat ústní i písemnou formou, jasně, přehledně a správně formulovat své názory a to ideálně, kromě jazyka českého, alespoň v jedné cizí jazyce, ale to jsou kompetence, které by podle mého názoru měl mít každý absolvent střední školy.

Pro náš obor jsou důležitými odbornými kompetencemi zejména „specifikovat základní dokumenty a doklady z oblasti ekonomiky a podnikání, vedení účetnictví a zpracování daní, objasnit základní pracovněprávní a závazkové vztahy, vyhledat příslušné právní předpisy a pracovat s nimi, zpracovávat podklady a písemnosti při uzavírání a ukončování pracovního poměru, provádět základní mzdové výpočty zaměstnanců včetně odvodů sociálního a zdravotního pojištění a daní, provádět základní výpočty odpisů, účtovat na nákladových, výnosových a rozvahových účtech včetně využití účetního software, provádět účetní závěrku a uzávěrku, pracovat s daňovými zákony a transformovat hospodářský výsledek na základ daně z příjmů.“ [7, s. 11]. Škola své absolventy vede k tomu, kromě jiného, aby „se celoživotně vzdělával na základě získaných poznatků, aktivně přistupoval k řešení problémů, přijímal hodnocení svých výsledků a jednání ze strany jiných lidí a adekvátně reagoval na kritiku a přijímal radu“ [7, s. 12].

Získání základních kompetencí při studiu oboru Obchodní akademie – zaměření na cizí jazyky pro profesi účetní- účetního hledáme hlavně ve vyučovacím předmětu Účetnictví. Tento předmět se v tomto oboru učí od druhého ročníku a to 3 až 4 hodiny týdně. Začíná samotnou podstatou účetnictví a to vyhotovováním, používáním a zpracováním účetních dokladů a zvládnutí syntetických účtů. V dalším ročníku se již student seznamuje s účtováním zásob, dlouhodobého majetku, krátkodobého finančního majetku a finančních zdrojů. V posledním ročníku dále rozvíjí naučené učivo z druhého a třetího ročníku, pokračuje do problematiky účetní závěrky a účetní uzávěrky. Také se seznamuje s vedením daňové evidence osob samostatně výdělečně činných. [4, s. 178]

I výuka tohoto předmětu je přínosem pro rozvíjení klíčových kompetencí, které si Školní vzdělávací program pro tento obor stanovuje. Jsou to tyto klíčové kompetence:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Komunikativní kompetence
- Personální a sociální kompetence
- Občanské kompetence a kulturní povědomí
- Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám
- Matematické kompetence
- Kompetence pracovat s informacemi a využívat prostředky informačních a komunikačních technologií [4, s. 5 - 10]

Na tento vyučovací předmět navazuje předmět Účetnictví v praxi, který se vyučuje ve čtvrtém ročníku a to dvě hodiny týdně. Není to mnoho, ale je to velmi potřebný předmět. Nejenže navazuje na teoretické znalosti z předmětu Účetnictví, ale i na znalosti získané ve vyučovacím předmětu Fiktivní firma, který studenti mají zařazen do školního rozvrhu ve třetím ročníku a to také dvě hodiny týdně. V tomto předmětu se učí hlavně praktické návyky s propojením na reálné prostředí. Již zde musí dobře komunikovat, vyjádřit svou myšlenku a obhájit svůj názor, nebo se podřídí názoru druhého studenta. Začínají se učit samostatnosti, odpovědnosti za svá rozhodnutí, pracovat v týmu a společně hledat řešení. Student na výsledcích své práce zjišťuje, jak je důležité pracovat pečlivě a přesně a dotahovat věci do konce. Svě klíčové kompetence rozšiřuje o odpovědný postoj k vlastní profesní budoucnosti, o schopnost pracovat v týmu a plnit odpovědně svěřené úkoly. Měl by mít již jistou flexibilitu, zvládnout adaptaci na měnící se podmínky životní a pracovní a i v nečekaných podmínkách zvládnout své úkoly a podněcovat ostatní svými návrhy na zlepšení práce a řešení zadaných úkolů.

Ve třetím ročníku je také zařazena do výuky odborná praxe v délce dvou týdnů. Záleží na studentovi, kde praxi absolvuje. Měl by již zvládnout sám si aktivně odbornou praxi vyhledat, vždyť za rok a půl již bude stát na trhu práce a bude muset prezentovat své schopnosti a nalézt svého budoucího zaměstnavatele. S informacemi z odborné praxe podpořenými teoretickými znalostmi z oboru Účetnictví pak ve čtvrtém ročníku absolvuje vyučovací předmět Účetnictví v praxi.

Základní výukovou strategií tohoto předmětu jsou rozhovory s žáky, společné odvozování postupů účtování a praktické procvičování příkladů. Samozřejmostí je práce pomocí účetního programu v PC, ale pro pochopení oboru se provádějí i ruční zápisy do účetních knih. Své kompetence získané v předmětu Fiktivní firma dále prohlubuje a zlepšuje.

Druhým školním vzdělávacím programem je ŠVP pro obor Obchodní akademie – zaměření na informatiku. V profilu absolventa, konkrétně v části Kompetence absolventa se v souladu s naším výzkumem opět zabýváme hlavně kompetencemi, které bude náš absolvent potřebovat v praxi účetní – účetního. Základní odborné kompetence pak student získává opět ve vyučovacích předmětech – Účetnictví, Účetnictví v praxi a Fiktivní firma. Hodinová dotace jednotlivých předmětů je stejná jako u oboru Obchodní akademie – zaměření na cizí jazyky.

Také klíčové kompetence absolventa jsou stejné. Kompetence absolventa tohoto oboru se liší právě díky oborovému zaměření. Přibývá zde kompetence nainstalovat a nakonfigurovat operační systém včetně připojení k internetu, rozlišování počítačových sítí podle jejich typologie a algoritmizovat úlohy a vytvořit jednoduchý program. Tyto kompetence získává absolvent ve vyučovacích předmětech Informatika, Informační technologie, Seminář z informatiky, ale i ve vyučovacím předmětu statistika. Absolvent tohoto oboru tak díky svým získaným kompetencím bude flexibilnější v praxi a to hlavně při používání moderních technologií.

Je čím dál více zřejmé, že účetní profese se bude postupně automatizovat a to především ve stále se opakujících úkonech, které budou nahrazeny výpočetní technikou. Podle názoru odborníků již nebudou muset účetní zadávat údaje z přijatých faktur (již v dnešní době přes QR kódy zvládneme nasnímat základní informace přijaté faktury) a bude stačit asistent účetní, který pečlivě vloží informaci do účetního programu. Stejně tak pozice fakturantky (vystavování faktur) bude více automatizována. Právě zde bude prostor pro novou účetní profesi, jejíž náplní bude kontrola automatických procesů, zda doklady byly správně snímací technikou načteny do systému. Absolventi studijního oboru Obchodní akademie – zaměření na informatiku budou mít výhodu, protože práce s novými technologiemi by jim měla být po celou dobu jejich pracovní činnosti blízka. Samozřejmě bude stále potřeba odborné práce účetní, která dokáže rozklíčovat, co je

jaká operace a proč je něco technické zhodnocení a něco oprava apod. Tohle ani sebelepší software nedokáže poznat, protože v roli hraje více faktorů. Ale určitě prosté kopírování dat už nebude dělat člověk, ale umělá inteligence. Tím se sice zjednoduší práce v některých účetních oblastech např. zmíněné zadávání primárních dat do PC, ale bude potřeba měnit naučené postupy práce, více spolupracovat s IT podporou a orientovat se i v oblasti všech možností, které nám účetní softwary budou moci poskytnout.

Třetím školním vzdělávacím programem je ŠVP pro obor Ekonomické lyceum. V profilu absolventa, konkrétně v části Kompetence absolventa se v souladu s naším výzkumem opět zabýváme hlavně kompetencemi, které bude náš absolvent potřebovat v praxi účetní – účetního. Základní odborné kompetence pak student získává opět ve vyučovacích předmětech – Účetnictví a Účetnictví v praxi. Předmět Fiktivní firma není do výuky zařazen. Hodinová dotace vyučovacím předmětu Účetnictví je o více než třetinu menší než u oboru Obchodní akademie – zaměření na cizí jazyky a zaměření na informatiku. Účetnictví v praxi se vyučuje stejný počet hodin jako u výše zmíněných oborů.

Klíčové kompetence absolventa jsou opět stejné, ale kompetence absolventa se liší. Je to způsobeno hlavně tím, že absolventi Ekonomického lycea by měli mít hlubší znalosti ze všech všeobecně vzdělávacích předmětů, které mají vyšší hodinovou dotaci. Studenti tohoto oboru jsou připravováni pro další vzdělávání a to jak na vyšších odborných školách, tak na školách vysokých.

Absolventi by měli být, kromě dalších kompetencí ne úplně souvisejících s výkonem povolání účetní – účetního, připraveni interpretovat základní pracovněprávní a závazkové vztahy, posoudit v základní míře efektivnost činnosti podniku, charakterizovat daňovou soustavu. K tomu jim pomáhají předměty jako Ekonomika, Ekonomická cvičení a Ekonomie mají také zařazen předmět Právo a Logika. Zvládnutí základů těchto předmětů je důležité pro jejich případnou budoucí praxi odborného samostatného účetního/účetní a následně i daňového poradce. Protože daňový poradce, který se velmi dobře orientuje v účetnictví a právu, je pro své klienty nepostradatelným průvodcem v nelehkém oboru jejich činnosti a to v podnikání. Střední škola mu může dát velmi dobrý teoretický a částečně i praktický základ pro absolvování vysoké školy,

kteřá je jednou z podmínek pro možnost složit zkoušky daňového poradce a stát se tak členem Komory daňových poradců ČR a pracovat v oboru daňového poradenství.

Čtvrtým a posledním školním vzdělávacím programem je ŠVP pro obor Ekonomické lyceum – Sportovní management, Ekonomika a podnikání. V profilu absolventa, konkrétně v části Kompetence absolventa se v souladu s naším výzkumem opět zabýváme hlavně kompetencemi, které bude náš absolvent potřebovat v praxi účetní – účetního. Základní odborné kompetence student tohoto oboru získává opět ve vyučovacích předmětech – Účetnictví a Účetnictví v praxi. Předmět Fiktivní firma není do výuky zařazen. Hodinová dotace vyučovacího předmětu Účetnictví je stejná jako u vzdělávacího programu Ekonomické lyceum – to znamená o více než třetinu menší než u oboru Obchodní akademie – zaměření na cizí jazyky a oboru Obchodní akademie - zaměření na informatiku. Účetnictví v praxi se vyučuje stejný počet hodin jako u výše zmíněných oborů – 56 vyučovacích hodin za celé studium.

Klíčové kompetence absolventa jsou opět téměř stejné, ale profesní kompetence absolventa se liší. Absolventi tohoto oboru jsou připraveni především na práci na úrovni vedení sportovních družstev i jednotlivců, jako manažeři pro řízení sportovních akcí a také jako lektoři volného času. Na základě získaných znalostí by měl být absolvent schopen založit si vlastní podnikatelské aktivity a rozvíjet je. Tento obor je tedy veden spíše pro vstup do praxe a to v jakémkoli sportovním oboru. Po ukončení studia mají absolventi také teoretické a praktické základy gymnastiky, sportovních her, atletiky a plavání, ale i základní znalosti anatomie, biologie a teorie sportovní přípravy. Pro práci účetní – účetního získávají základ nejen ve výše zmíněných předmětech jako je Účetnictví a Účetnictví v praxi, ale i v předmětu Právo, Ekonomika, Informatika a Ekonomická cvičení. Každopádně tento obor je určen pro mladé sportovce, kteří se chtějí rozvíjet jak ve sportu, tak v ekonomických oborech a to si myslím, že je perfektní spojení pro další život a studium nebo přímo pro uplatnění na trhu práce. Absolvent asi nebude, pokud by se dál nevzdělával, pracovat jako účetní, ale měl by být připraven do praxe, kde bude spolupracovat ve sportovních klubech s profesionály z oboru účetnictví, daní a práva a měl by rozumět jejich postupům a odborné terminologii a tato schopnost je v praxi velmi potřeba.

Podrobným zkoumáním jednotlivých školních vzdělávacích programů Obchodní akademie Neveklov docházíme k závěru, že podle obsahu učiva a deklarovaných odborných kompetencí absolventa této školy, bychom měli mít před sebou čtyři různé absolventy čtyř různých studijních oborů. Velmi jednoduše řečeno všichni jsou připraveni do praxe na práci účetní – účetního a jejich uplatnění v praxi, v kolektivu kolegů a kolegyně záleží vždy na tom, jak hluboké jsou jejich znalosti, které během studia mohli získat, a s jakou ochotou si tyto znalosti budou dále v praxi prohlubovat.

Absolvent oboru Obchodní akademie – zaměření na cizí jazyky bude mít velkou výhodu v cizojazyčné komunikaci s budoucími klienty, protože propojení světových ekonomik se dotýká každé praxe. Znalost dvou světových jazyků nejen na základní úrovni, ale na úrovni odpovídající odbornosti účetní/účetního znamená, že absolvent dokáže vyřídit obchodní korespondenci, cizojazyčný telefonní hovor nebo přeložit jednotlivé položky z přijaté faktury. A to je právě ta schopnost, kterou v praxi kolegové, kteří nejsou tak jazykově zdatní jako nastupující absolvent, velmi ocení. Zároveň odborné znalosti účetnictví by měly být u absolventa tohoto oboru na stejné úrovni jako u absolventa dalšího studijního oboru a to Obchodní akademie – zaměření na informatiku.

Tento absolvent bude velkým přínosem pro menší účetní firmy, kde spolupracují s IT specialistou jen na externí úrovni a budoucí kolegové velmi ocení, pokud absolvent bude schopen, tak jak deklaruje profil absolventa Obchodní akademie – zaměření na informatiku, například zpracovat jednouché webové stránky a pravidelně je doplňovat o nové informace. Zvládne nainstalovat a nakonfigurovat operační systém, pomoci s pravidelným upgrade účetních programů včetně kontroly pravidelného zálohování a zabezpečení počítačů, které kolegové v kanceláři používají. Svými znalostmi by mohl pomoci s hlubší informovaností kolegů týkající se protivirové ochrany a vůbec bezpečného chování na síti z hlediska zpracování dat klientů. S odbornými znalostmi z oboru účetnictví by byl vítaným členem týmu účetní kanceláře.

Absolvent Ekonomického lycea je spíše předurčen pro další studium na vysoké škole nebo na vyšší odborné škole podobného zaměření. Nástup do praxe by zvládl určitě také velmi dobře, protože jednou z jeho základních kompetencí by měla být velká schopnost stále se vzdělávat a doplňovat teoretické i praktické znalosti. A tak by určitě

zvládl i praxi v oboru účetnictví, i když v něm získal při studiu méně informací a znalostí než výše zmínění absolventi oborů obchodní akademie – zaměření na informatiku a cizí jazyky.

Stejně tak absolvent oboru Obchodní akademie – zaměření na sportovní management by vstup do praxe zvládl, i když hodinová dotace odborných předmětů týkajících se přímo oboru Účetnictví byla stejná jako u absolventa oboru Ekonomické lyceum.

Na základě těchto zjištění a cílů této bakalářské práce, kterým není porovnávání obsahu jednotlivých ŠVP, jsme se v dalším zkoumání školních vzdělávacích plánů Obchodní akademie Vlašim zaměřili již jen na kompetence absolventů dvou oborů a to Obchodní akademie zaměření Ekonomika a podnikání a Obchodní akademie zaměření Informatika v ekonomice. Tato zjištění pak podpořila výše zmíněné závěry.

5.1.2 OA Vlašim

Obchodní akademie Neveklov nabízí svým studentům dva, respektive pět studijních oborů. Základní obory jsou Ekonomické lyceum a Obchodní akademie. Obchodní akademie má pak čtyři zaměření – Ekonomika a podnikání, Informatika v ekonomice, Zahraniční obchod a mediální komunikace a Cestovní ruch. Základními dokumenty, ve kterém hledáme kompetence absolventů u všech těchto oborů, jsou opět Školní vzdělávací programy zde Školní vzdělávací plány. Tyto byly zpracovávány na základě Rámcových vzdělávacích programů jednotlivých oborů a jsou k dispozici k nahlédnutí v sekretariátu školy. I v této škole to jsou velmi obsažné materiály čítající stovky stran, a protože samozřejmě musí vycházet ze stejného zdroje – Rámcového vzdělávacího programu - jako Školní vzdělávací programy OA Neveklov, jsou si v základních parametrech podobné. Předmětem našeho zkoumání je obor Obchodní akademie – Ekonomika a podnikání a Obchodní akademie – Informatika v ekonomice.

Profil absolventa oboru Obchodní akademie – Ekonomika a podnikání nás zajímá hlavně v části Kompetence absolventa a zde je naše pozornost zaměřena opět na kompetence, o kterých se domníváme, že bude je potřeba v praxi účetní/účetního. Základní odborné kompetence student získává opět ve vyučovacích předmětech –

Účetnictví a Účetnictví v praxi, a od třetího ročníku i v předmětu Fiktivní firma. Kromě základních kompetencí, jako je znalost dvou světových jazyků, zvládnutí základní obchodní korespondence, práce s výpočetní technikou a znalostí podvojného účetnictví a daňové evidence mají studenti této obchodní akademie navíc ještě jednu odbornost. Nad rámec českého jazyka by měli ovládat kultivovaný projev, zvládnout úskalí kritického výběru a interpretování získaných informací včetně práce s textem jako takovou a to díky absolvování předmětu žurnalistika, který je v této obchodní akademii zařazen do školního vzdělávacího plánu v různé hodinové dotaci ve všech pěti vyučovaných oborech.

Profil absolventa oboru Obchodní akademie – Informatika v ekonomice nás opět zajímá hlavně v části Kompetence absolventa a i zde je naše pozornost zaměřena na kompetence, o kterých se domníváme, že bude potřeba v praxi účetní – účetního. Základní odborné kompetence student získává opět ve vyučovacích předmětech – Účetnictví a Účetnictví v praxi, a od třetího ročníku i v předmětu Fiktivní firma. Kromě základních kompetencí zmíněných u absolventa oboru Obchodní akademie – obor Ekonomika a podnikání by měl mít absolvent studijního oboru Obchodní akademie se zaměřením Informatika v ekonomice komplexní odborné a technické znalosti a dovednosti z oblasti běžného a specializovaného softwaru, počítačových sítí včetně přenosu dat. Tyto znalosti získá v předmětu Informační a komunikační technologie, Počítačové sítě a datové komunikace a Algoritmizace a databáze. [8]

5.2 Popis výzkumu

Výzkum slouží každému vědnímu oboru k získání poznatků o předem stanoveném zkoumaném objektu či jevu. Pedagogický výzkum je pak jednou ze specializací výzkumu, jehož výsledkem je získávání poznatků užitečných pro pedagogiku. Jak uvádí Linderová, Scholz a Munduch „Výzkum je poznávacím procesem, který vychází z nějakého systému poznatků – teorie, v jejich intencích prozkoumává skutečnost – empirické zkoumání, aby na základě zjištěného bylo dosavadní poznání pozměněno – rozšíření teorie. To se ale vzápětí stává zdrojem teoretických úvah o dalších souvislostech a problémech, čímž se objevují nároky na další zkoumání, a tak se teorie

s metodami zkoumání vzájemně podněcují, teorie se obohacuje a metody zkoumání se zdokonalují. Z tohoto důvodu není žádný poznatkový systém definitivní a vždy zůstává prostor pro další možná zkoumání. Prostřednictvím výzkumu je tedy vztah mezi teoretickou a empirickou dimenzí určité vědy obousměrný, opakovaný, jedná se o permanentní poznávací proces“ [16, s. 6].

Obecně se rozlišuje výzkum na teoretický, který pracuje především metodou analýzy pojmů a je založen na dedukci a empirický výzkum, kdy pracujeme s konkrétními údaji, které jsme získali prostřednictvím určitých metod výzkumu a technik sběru dat. Dále můžeme členit výzkum z několika dalších hledisek – z hlediska funkce výzkumu, cíle výzkumu, stupně komplexnosti prováděného výzkumu, podle počtu zkoumaných jednotek, podle časové orientace a počtu opakování, podle doby trvání nebo z hlediska profesionality. Každý z odborníků, který se výzkumem zabývá, rozlišuje několik typů výzkumu a podrobně popisuje význam a způsob provádění toho kterého typu vědeckého výzkumu [16, s. 7 - 8].

Na pojem výzkum úzce navazuje pojem metodologie výzkumu. Metodologie výzkumu je vědní disciplína, která zkoumá a popisuje plánování, organizaci a realizaci výzkumu včetně vyhodnocení výzkumných dat. Pokud chceme provádět výzkum, pak by měl probíhat, podle této vědní disciplíny, v těchto fázích – plánování výzkumu, výběr a použití výzkumných metod a vyhodnocování a interpretace získaných dat [16, s. 9].

Při výběru a použití výzkumných metod jsme mohli volit mezi kvantitativním výzkumem, kvalitativním výzkumem nebo spojením obou těchto metod výzkumu – výzkumem smíšeným. My jsme se rozhodli pro výzkum kvalitativní.

Kvalitativní výzkum byl v dřívějších dobách využíván většinou jen jako doplněk výzkumu kvantitativního. Postupně se však díky svým výsledkům dostával do podvědomí výzkumníků jako svébytná výzkumná metoda a nepostradatelný doplněk výzkumu kvantitativního a tak vznikla tzv. smíšená metodologie. Kvalitativní přístup k výzkumnému úkolu může probíhat metodou pozorování, studiem textů a dokumentů, osobním rozhovorem nebo prostřednictvím audio a video záznamů. Všechny tyto metody přináší výzkumníkovi možnost porozumět prostředí, ve kterém svůj objekt zkoumá a tím se snaží získat podrobný popis jedince či sociální skupiny, jejíž je objekt členem. Závěry výzkumu na základě získaných informací ale nemusí být platné

na celou populaci, protože zkoumaný vzorek je oproti kvantitativnímu výzkumu malý. Další nevýhodou kvalitativního výzkumu je fakt, že výsledek výzkumu může být ovlivněn osobou výzkumníka, jeho osobními preferencemi, které mohou ovlivnit pokládání doplňujících otázek, které během připraveného rozhovoru vyplynou. Metoda kvalitativního výzkumu je také časově náročnější a to hlavně z toho důvodu, že výzkumník většinou provádí rozhovory sám osobně a to právě z důvodu možného pokládání doplňujících otázek. Tyto otázky ale mohou výzkumníkovi pomoci dosáhnout daleko větší hloubky rozhovoru a daleko většího poznání zkoumaných osob. Kvalitativní výzkum tedy klade značné nároky na osobu výzkumníka a jak z hlediska psychologického tak sociologického.

Metody sběru dat, které se používají u kvalitativních i kvantitativních výzkumů jsou si velmi podobné. Jedná se především o pozorování, rozhovor a studium dokumentů – tzv. obsahová analýza. Podle Linderové je „důležité si uvědomit, že ne všechny informace lze efektivně a nezkresleně získat pouze jednou z uvedených metod. Proto se u kvalitativních výzkumů často všechny metody sběru dat kombinují – zejména pozorování a rozhovor: „výzkumník tak získá více informací o zkoumaném jevu a zvýší míru validity“. Dále uvádí, že „rozhovor je společně s pozorováním nejdůležitější technikou sběru primárních dat v kvalitativním výzkumu. U rozhovoru výzkumník sleduje nejenom obsah sdělení (fakta o určitém jevu), nýbrž i respondentovy názory a postoje týkající se zkoumaného jevu“ [16, s. 60].

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké kompetence by měl mít absolvent před vstupem do praxe, a to jak kompetence týkající se jeho odborných kvalit, tak kvalit lidských, osobních. Předmětem zkoumání je absolvent, jeho představy, jakými kompetencemi by měl disponovat, aby uspěl v praxi a zároveň je dále rozvíjel po nástupu do praxe tak, aby byl platným členem svého nového pracovního kolektivu. Pro srovnání s praxí pak jsou dalšími výzkumnými jednotkami zkušené účetní a daňový poradci a daňové poradkyně z praxe, kteří odpovídají na stejné otázky z hlediska svého pohledu na nově nastupujícího kolegu do jejich účetní kanceláře. Hlavně to jsou jejich očekávání, jakými kompetencemi by měl nový člen pracovního kolektivu disponovat a jakými kompetencemi nikoli.

Výzkumné otázky pro absolventy byly předem stanoveny v rámci příprav výzkumu a to tyto:

1. Jakými kompetencemi by měl disponovat absolvent obchodní akademie před nástupem do praxe z pohledu studentů obchodních akademií?
2. Jakými kompetencemi mimo obor účetnictví by měl disponovat absolvent při nástupu do ekonomické praxe z pohledu studentů obchodních akademií?
3. Jakými vlastnostmi (morálně – volními) by měl absolvent disponovat, aby se mohl stát dobrým účetním, účetní a dobře obstál v pracovním kolektivu?

Výzkumné otázky pro kolegy z praxe – účetní a daňové poradce byly také předem stanoveny v rámci příprav výzkumu a to tyto:

1. Jakými kompetencemi by měl disponovat absolvent obchodní akademie před nástupem do praxe?
2. Jakými kompetencemi mimo obor účetnictví by měl disponovat absolvent při nástupu do ekonomické praxe?
3. Jakými vlastnostmi (morálně – volními) by měl absolvent disponovat, aby se mohl stát dobrým účetním, účetní a dobře obstál v pracovním kolektivu?

Pro tato šetření byl použit kvalitativní výzkum a to formou dvou druhů rozhovorů, přičemž oba druhy rozhovoru směřovaly k zodpovězení výše uvedených otázek. Samozřejmě pokud vplynuly z rozhovorů ještě další otázky a odpovědi, byly zaznamenány a doplněny do původně předpokládaných výzkumných otázek. Rozhovory tedy byly koncipovány jako polo strukturované, nebo jak uvádí Linderová „rozhovory pomocí návodu“ [16, s. 29].

Během výzkumu jsem dodržovala etické principy – respondenti byli informováni o tom, pro jaký účel budou jimi podané informace sloužit, výzkum byl naprosto dobrovolný a záznamy rozhovorů byly zcela anonymně označeny jako subjekt 1, subjekt 2, a tak dále. Přestože se jednalo jak o chlapce, tak o dívky – mladé muže a ženy, maturanty a maturantky, nebylo v rozhovorech toto rozdělení vůbec zaznamenáno a z toho vyplývá, že při analýze dat nebylo k pohlaví respondentů vůbec přihlíženo.

První výzkumný vzorek byl sestaven ze studentů čtvrtého ročníku ze dvou obchodních akademií, druhým výzkumným vzorkem byli moji kolegové a kolegyně – zkušení účetní a daňový poradci, daňové poradkyně z praxe.

První výzkumný vzorek (dále jen absolventi) byl ještě z praktického hlediska rozdělen na dvě skupiny, u kterých se lišila metoda sběru dat. U absolventů Neveklovské obchodní akademie jsem měla možnost společně se svým kolegou z kanceláře přednášet problematiku účetnictví a hlavně daňového poradenství v praxi a tím jsem mohla studenty lépe poznat. Pro získání informací o této skupině absolventů jsem využila metodu zúčastněného pozorování. V rámci přednášky jsme se studenty hovořili, snažili jsme se jim pokládat otázky úzce související s praxí a odpovídat na jejich dotazy. Přednáška byla vedena tak, abychom se studenty navázali blízký kontakt a tím jim umožnili ptát se na to, co je zajímavé. Po ukončení přednášky jsem je požádala, jestli by byli ochotní pomoci mi s mým výzkumem v rámci mé bakalářské práce a překvapil mě jejich zájem. Vybírali jsme z osobního hloubkového rozhovoru nebo z rozhovoru skupinového a na žádost studentů jsme se domluvili na skupinovém rozhovoru. Skupinový rozhovor byl vybrán z toho důvodu, že se mi díky němu podařilo efektivněji získat informace od více respondentů. Také mě zajímal další rozměr skupinového rozhovoru a to, že jsem se vlastně na chvíli stala moderátorem skupiny studentů, kteří po položení otázky po krátké chvíli vedli mezi sebou otevřenou diskuzi a vzájemně se doplňovali. Toto bylo možné právě z důvodu, že se studenti dobře mezi sebou znali, byli ve svém přirozeném prostředí, a já jsem vlastně byla jen zapisovatel jejich myšlenek. Ve chvíli, kdy bylo téma vyčerpáno, položila jsem další připravenou otázku. Při tomto skupinovém rozhovoru jsem tedy využila i další metody kvalitativního výzkumu a to zúčastněné pozorování. To bylo důležité pro to, abych alespoň rámcově zachytila, kdo s vyřčeným názorem souhlasí a kdo nikoli. U vyslovené kompetence (v rámci odpovídání na mé otázky) jsem si poznamenávala, kolik ze skupiny studentů s touto kompetencí souhlasí. Někteří vyloženě nesouhlasili, někteří se nevyjadřovali. Nebylo to o žádném hlasování, jen zúčastněné pozorování a odhad toho, kolik respondentů s vysloveným názorem souhlasí. Tato informace je vždy součástí přepisu vedeného skupinového rozhovoru a je zapracována do výsledné tabulky. Každopádně si myslím, že studenti byli více uvolnění a otevření, než kdybych s nimi vedla osobní hloubkový rozhovor. Byla to velmi zajímavá zkušenost, studenti po delším kontaktu se mnou během přednášky odpovídali většinou spontánně a vzájemně se doplňovali. Každopádně bylo důležité zasahovat do rozhovoru, jen pokud to bylo nutné (položení další otázky) a spíše studentům naslouchat a jejich myšlenky

zaznamenávat. Zároveň však bylo potřeba umožnit, aby své myšlenky mohli vyjádřit i studenti, kteří ze své povahy nejsou dominantní, ale spíše introvertní a tak by, kdyby se do rozhovoru nijak nezasahovalo, mohlo stát, že bychom získali odpovědi jen od těch nejaktivnějších účastníků rozhovoru a byli bychom ochuzeni o názory ostatních, spíše pasivních účastníků skupinového rozhovoru.

Druhá skupina studentů – absolventi z Vlašimské obchodní akademie byly studenti, kteří se ucházeli v naší kanceláři o praxi, nebo praxi přímo prováděli. Tam byl prostor na osobní rozhovor, který vycházel ze stejných otázek, jako u skupinového rozhovoru s jejich kolegy z neveklovské obchodní akademie. Rozhovor probíhal až po určité době, kdy jsme se pracovně poznali, a nebyl mezi námi tak velký ostych. Přesto jsem se při realizaci některých těchto rozhovorů rozhodla využít pomoci mého mladého kolegy z kanceláře, který u nás pracoval v té době prvním rokem a měl k absolventům blíže než já. Domnívala jsem se proto, že se v rozhovoru s ním více otevřou a na otázky odpoví pravdivě. Kolega byl vybaven archy s připravenými otázkami a přesnými instrukcemi, jak rozhovor provádět. Po proběhnutí rozhovoru jsem s kolegou vyhotovila písemný záznam a probrala s ním, jak rozhovor probíhal a jestli byli nějaké problémy, které by byly potřeba v budoucích jeho rozhovorech odstranit. Problémy nebyly, kolega sběr dat provedl velmi dobře.

Druhým výzkumným vzorkem byli moji kolegové účetní a daňoví poradci z praxe. U tohoto výzkumného vzorku byla použita metoda osobního hloubkového rozhovoru a to díky tomu, že se dlouho známe a potkáváme. I tento výzkumný vzorek byl rozdělen na dvě skupiny a to na kolegy z kanceláře, se kterými pracuji a přicházím denně do styku a pak s kolegy profesními, se kterými se často scházíme na různých profesních školeních. Jednoho takového třídního školení jsem využila pro svůj sběr dat a uskutečnila tam čtyři osobní rozhovory. Z naší kanceláře jsem pak měla dalších pět osobních hloubkových rozhovorů. Všechny tyto rozhovory probíhaly v soukromí kanceláře, nebo prostor, které byly určeny pro profesní školení, tak abych mohla být s respondentem sama a nebyli jsme ničím a nikým rušeni.

Rozhovory jak s absolventy, tak s kolegy byly různě dlouhé a to jednak v závislosti na úvodním všeobecném povídání, tak v rychlosti odpovědí respondenta. Někdo potřeboval více času na přemýšlení, někdo odpovídal rychle, někdo ještě po položení další otázky doplnil tu původní. Často se i stalo, že vzhledem k úvodnímu povídání

jsem pořadí otázek přehodila, tak jak bylo v té chvíli potřeba. Každopádně rozhovor trval tak dlouho, dokud se nepodařilo získat odpovědi na všechny předem připravené otázky. Tyto jsem měla zapsané na papíru a odpovědi jsme zaznamenávali nejprve zkratkovitě v průběhu rozhovoru a po ukončení rozhovoru jsem odpovědi na předem stanovené otázky přepsala a uložila k budoucímu zkoumání. Otázky nebyly komplikované a tvořili vlastně jeden obsahový celek.

5.3 Metody zpracování

Získání informací empirickým výzkumem jsme se dostali do další fáze zpracování výzkumného úkolu a to zpracování těchto dat, abychom mohli provést analýzu, a to konkrétně, vzhledem ke stanovenému výzkumnému úkolu, analýzu obsahovou. Tato je prováděna, jak uvádí kolektiv autorů v Metodice zpracování závěrečných prací „za účelem uspořádání, strukturování a získávání významu ze získaných dat“. [1, s. 80]

Naším výchozím materiálem byly přepisy rozhovorů - transkripce, z nichž některé jsou přílohou této práce. Právě přepis dat byl prvním krokem k prováděné analýze. Jak už jsem výše zmínila, připravila jsem si na každý rozhovor list papíru, na kterém jsem měla vytisknuty základní otázky výzkumu. Mezi nimi byla dostatečná mezera na to, abych mohla vpisovat odpovědi a zároveň zapisovat informace týkající se výzkumu, i když nebyly přesně odpovědi na pokládanou otázku. Z těchto informací pak vyplynuly dodatečné otázky, kterými jsem se opět snažila dostat k cíli – získat odpovědi na již uvedené tři základní otázky pro absolventy:

1. Jakými kompetencemi by měl disponovat absolvent obchodní akademie před nástupem do praxe z pohledu studentů obchodních akademií?
2. Jakými kompetencemi mimo obor účetnictví by měl disponovat absolvent při nástupu do ekonomické praxe z pohledu studentů obchodních akademií?
3. Jakými vlastnostmi (morálně – volními) by měl absolvent disponovat, aby se mohl stát dobrým účetním, účetní a dobře obstál v pracovním kolektivu?

Již při zaznamenávání odpovědí jsem zapisovala jen to, co bylo relevantní, a tak jsem si ušetřila práci, která by byla při přepisování audionahrávky. Z mého pohledu by tento způsob zaznamenání rozhovoru by mohl jak ve skupině absolventů, tak kolegů z praxe vyvolat určitou nedůvěru a nemuseli by s rozhovorem právě z důvodu druhu záznamu

souhlasit. Tak jak už jsem výše uvedla, pro zachování naprosté anonymity, je každý záznam rozhovoru nazván Subjekt 1, Subjekt 2, a tak dále. Jen pro rozlišení skupiny absolventů a skupiny kolegů z praxe je za číslem písmeno A (jako absolvent) nebo písmeno P (jako člověk z praxe). Při přepisu jsem využila možnosti zapsat informace z rozhovoru spisovným jazykem, tím se věrohodnost výzkumu nikterak nesnížila a s daty bylo možno lépe pracovat. Všechny přepisy mají jednotnou strukturu pro usnadnění práce s nimi:

- Jméno výzkumníka
- Označení subjektu (Subjekt 1A, Subjekt 2P...)
- Místo a čas sběru dat

Při přepisu jsem nepoužívala žádné transkripční konvence – symboly, protože pro náš výzkum byl důležitý obsah sdělení a ne jeho forma. Proto v přepisu rozhovoru není uvedeno ani úvodní oslovení, ani pauzy během hovoru, ani slova, která byla řečena více nahlas nebo jiným způsobem projevu. Jsou zaznamenány jen jednotlivé kompetence, které zkoumaný subjekt při rozhovoru zmínil. Jedná se tedy o částečný přepis – jen hlavní části vedeného rozhovoru.

V dalším kroku bylo nutné rozhovory znovu pečlivě přečíst a roztřídit informace z nich získané. K tomu mi posloužili vytvořené rejstříky získaných informací. Rejstříky byly rozděleny do dvou základních druhů a to na rejstříky absolventů a rejstříky kolegů z praxe. Oba tyto druhy rejstříků jsem členila podle druhu zjišťovaných kompetencí na kategorie nazvané:

- profesní kompetence
- mimo profesní kompetence
- klíčové kompetence

Klíčovými kompetencemi zde rozumíme právě ty kompetence, které jsou ve všeobecné rovině vyjmenovány a částečně zkonkretizovány v Rámcovém vzdělávacím programu pro střední odborné vzdělávání, konkrétně pro obor vzdělávání obchodní škola č. 63-51-J/01 (kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, personální a sociální kompetence, občanské kompetence a kulturní podvědomí, kompetence k pracovnímu uplatnění, matematické kompetence a kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi).

Některé z těchto kompetencí jsem si zařadila do mnou vytvořené kategorie mimoprofesionální kompetence. Tato kategorie vznikla právě v návaznosti na praxi, kdy jsem během zaškolování nových absolventů často zjišťovala, že to, co studenti ovládají z naprosto odlišného oboru, se může stát výhodou jak v „zapadnutí“ do nového kolektivu, tak může mít tato určitá dovednost často nečekanou spojitost s pracovní úspěšností v praxi – účetní a daňové kanceláři.

Již během přepisu a následně při kategorizaci dat jsem si dělala průběžné poznámky, které mi pak pomohli k vyhodnocení celého výzkumného úkolu, stejně tak jako tabulky - rejstříky obsahující uspořádané získané informace. Pro přehlednost jsem pak využila možnosti programu Excel zpracovat data do formy grafů.

5.4 Výsledky výzkumu

Výsledky výzkumu jsou z mého pohledu velmi zajímavé. Informace, které jsem od absolventů a později od kolegů z praxe získala, jsou pro mou další práci se studenty a absolventy odborných škol ekonomického zaměření velmi podnětné.

Nejprve jsem se zaměřila na profesionální kompetence, o kterých se absolventi domnívají, že by měli ovládat po ukončení svého oboru při nástupu do praxe v účetní kanceláři. Rozhovory byly vedeny v tomto duchu a samozřejmě, kdyby chtěli absolventi nastupovat do jiné praxe, jejich odpovědi by se lišily.

Odpovídala skupina 12 studentů ve skupinovém rozhovoru a dalších pět při individuálních osobních rozhovorech. Z toho vyplývá, že nejvyšší počet stejných odpovědí mohl být maximálně 17. U profesionálních kompetencí byla terminologie vcelku sjednocená a tak nebyl problém sumarizovat výsledky tohoto výzkumu. Největší důraz, tak jak je vidět v Tabulce 1, kladli studenti na znalost účetnictví, konkrétně pak na znalost účtových tříd a skupin, jejich obsah a praktické využití. Také znalosti závěrkových operací byli pro ně důležité, v rozhovorech zdůrazňovali, že by chtěli umět tzv. číst výkazy, znát a rozumět všem číslům v účetní závěrce a rozvaze, které jsou povinnou součástí přiznání k dani z příjmů právnických osob a ukládají se jako jedny z nejdůležitějších listin do obchodního rejstříku. Jsou to základní informace

pro všechny, kteří chtějí zjistit, jak je která firma na trhu úspěšná a jaký má za sebou vývoj. Na tyto znalosti pak úzce navazují znalosti z makro a mikro ekonomie, které byly pro studenty stejně důležité. Velmi pozitivním zjištěním je i fakt, že za zcela potřebné a samozřejmé považují práci v základních programech Word a Excel, bez jejichž znalosti by se v praxi účetní kanceláře jen velmi těžko obešli. Na stejnou úroveň pak staví znalost alespoň jednoho účetního programu. Většinou se shodli, že účetní program, který je k dispozici ve škole je dobrým základem, na kterém se dá stavět a není rozhodující, který z účetních programů, jichž je na trhu velké množství, to je.

Znalost daňových zákonů už zmiňovali jen někteří studenti a to často z toho důvodu, že jsou tyto zákony velmi obsáhlé, nepřehledné, plné dodatků a přechodových opatření a neustále se mění. Je pro ně opravdu těžké se ve spleti daňových zákonů zorientovat a tak zmiňovali, že by chtěli znát hlavně aktuální zdanění své nebo svých blízkých. Zmiňovali hlavně zákon o dani z příjmů nebo o dani z nemovitých věcí a také je zajímalo aktuální zdanění mezd včetně odvodů na sociálním a zdravotním pojištění. Všechny tyto znalosti považovali za důležité ale velmi složité. Zákon o dani z přidané hodnoty byl pro studenty již nadmíru složitý, a pokud se v něm orientovali, tak jen v oblasti tuzemského zdanění. Přesah do států Evropské unie byl pro ně sice zajímavý, ale většinou uváděli, že se konkrétní kroky naučí až v praxi, na praktických příkladech od svých budoucích kolegů.

Na tyto znalosti navazovala další profesní kompetence, o které studenti hovořili a to absolvování praxe v účetní kanceláři a to již během studia. Domnívali se, že právě tato praxe by jim pomohla při nástupu do praxe, protože by se zvýšila jejich finanční gramotnost a řešení praktických příkladů, které jsou součástí výuky, by mělo reálnější obraz. Znalosti z oblasti marketingu byli až na samém závěru výběru profesních kompetencí, o kterých se studenti při vedení rozhovorů zmiňovali.

Tabulka 1: Profesní kompetence absolventů

Dalšími zkoumanými kompetencemi byly kompetence, které jsem nazvala mimo profesní. Jak už jsem výše zmínila, jsou to kompetence, které nemají úplně přímou souvislost s výkonem povolání účetního – účetní, ale mohou být v praxi velkým přínosem. Některé kompetence možná spíše patřily ke kompetencím profesním, ale zařadila jsem je tak, jak vyplynulo z rozhovorů a z mé praxe.

Mimo profesních kompetencí bylo zmíněno větší množství. Některé byly respondenty zmiňovány jen ve velmi malém počtu, ale přesto je to zajímavá informace o tom, co si absolvent myslí, že by měl zvládnout, než nastoupí do praxe.

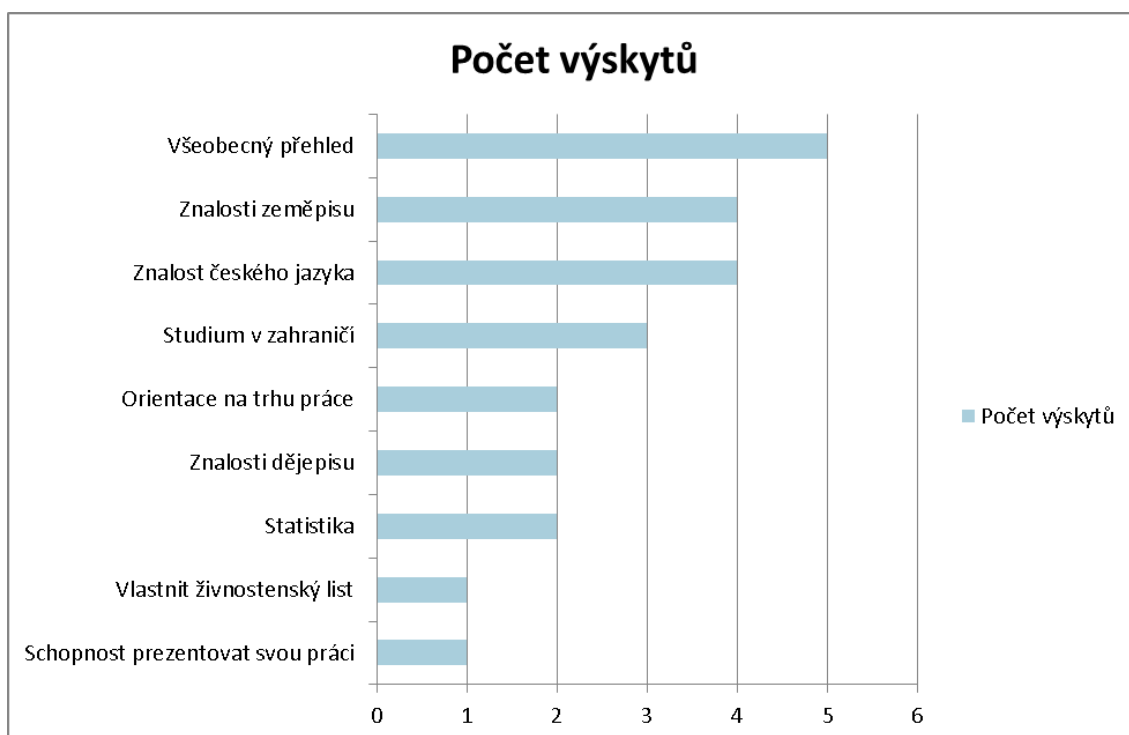
Odpovědi absolventů jsou rozděleny do dvou tabulek číslo 2 a 3, a to podle počtu výskytů v rozhovorech. Stejně jako u profesních kompetencí mohl být počet výskytů nejvíce 17, nejméně pak jeden. A právě jeden student/studentka zmínil-la, že si myslí, že pro praxi by bylo důležité vlastnit již při nástupu do zaměstnání živnostenský lis a jeden student/studentka jako důležitou mimo profesní kompetenci uvedl prezentaci svého názoru, myšlenky nebo postupu. Potřebu znalosti základů statistiky uvedli jen dva respondenti, stejně tak jako znalost dějepisu. Orientace na trhu práce byla důležitá také

pro dva studenti/studentky. Studium v zahraničí, jako předpoklad dobrého zvládnutí nástupu do praxe, uvedli tři respondenti.

Překvapilo mne, že znalost českého jazyka a zeměpisu uvedli jen čtyři respondenti, ale myslím si, že právě dobrá znalost českého jazyka je u středoškoláků (nebo by měla být) zcela samozřejmá a nepovažují ji tedy za mimo profesní kompetenci, ale za kompetenci, kterou by měl mít každý absolvent střední školy, bez ohledu na svou odbornost. Za pravdu jim dává i povinná maturitní zkouška z českého jazyka, která byla vždy jasnou součástí maturitních zkoušek, a nikdy nepadl ze strany ministerstva školství návrh, aby tato zkouška byla zrušena nebo se stala volitelnou.

Všeobecný přehled uvádělo pět respondentů a to už je třetina dotazovaných. Studenti/studentky uváděli, že je pro ně důležité vědět, co se děje v jejich okolí, v naší zemi a ve světě kolem nás a chtěli by si umět informace utřídit a poznat, které z nich se zakládají na pravdě a jsou pro ně důležité. Dle jejich mínění by jim k tomu měl všeobecný přehled pomoci.

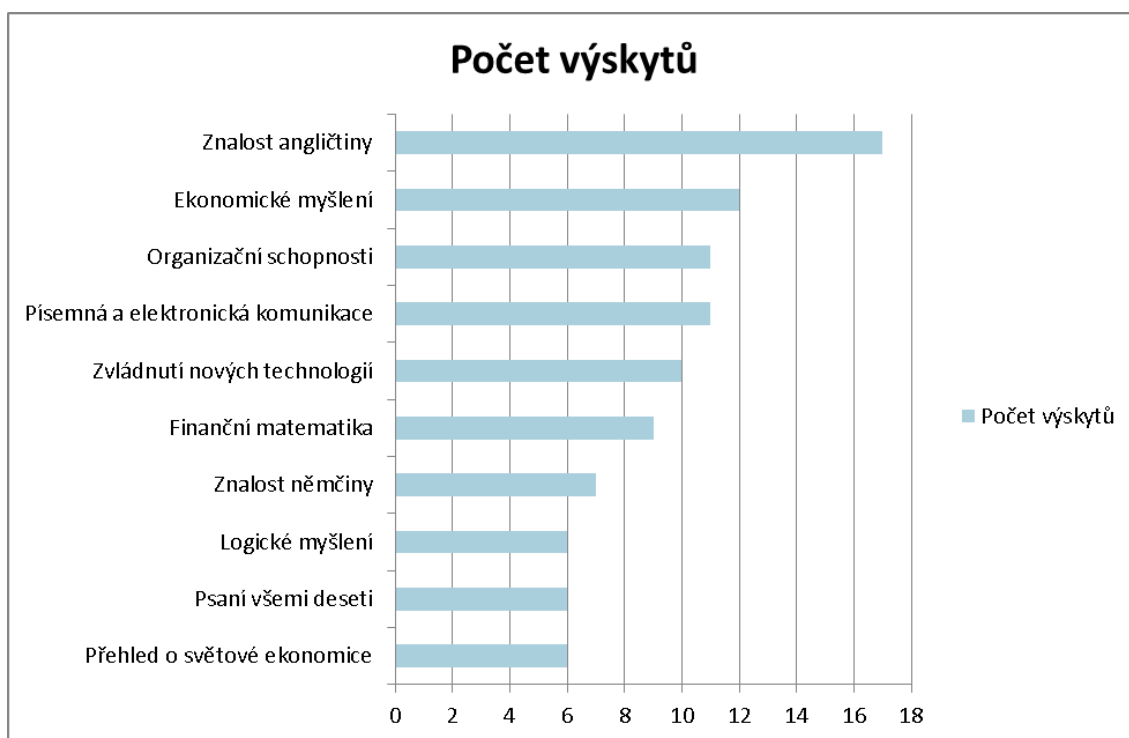
Tabulka 2: Mimoprofesionální kompetence absolventů I.

S touto kompetencí – mít všeobecný přehled, souvisí další zmíněné kompetence a to přehled o světové ekonomice a logické myšlení. Shodovali se, že logické myšlení lze sice během studia rozvinout, ale že je to spíše vrozená dispozice, se kterou jde pracovat, stejně jako matematické nadání. Každopádně hovořili o tom, že obě tyto schopnosti – logické myšlení a znalost matematiky lze během studia rozvíjet a v praxi by jim mohlo velmi pomoci.

Překvapilo mne, že další mimo profesní kompetencí, která byla zmíněna ve velkém počtu – šest respondentů, bylo psaní všemi deseti prsty. Je ale pravda, že při psaní obchodních dopisů, e-mailů je tato kompetence výhodou, zvláště když je zaměstnanci diktováno. Dobrá znalost základů písemné a elektronické komunikace, zvládnutí technologie datových schránek, třídění písemností, jejich elektronická archivace a ukládání k dalšímu použití navazuje na organizační schopnosti, ale i na zvládnutí nových technologií. Tuto dovednost si cení absolventi téměř stejně vysoko jako ekonomické myšlení. Jedničkou v mimo profesních kompetencích je jasně znalost jednoho cizího jazyka a to slovem i písmem. Studenti uváděli, že je pro ně důležité nejenom umět text v cizím jazyce přečíst a následně ho přeložit, ale i rozumět mluvenému slovu třeba v telefonním hovoru nebo při účasti na telekonferenci. Uvědomují si, že ne všichni kolegové v praxi vládnou cizím jazykem a jejich znalosti by mohly být velkou výhodou při navazování vztahů na novém pracovišti. Také jazyková pomoc staršímu kolegovi při vedení obchodního jednání s obchodním partnerem, který hovoří jen svým jazykem nebo velmi základní angličtinou, by byla velmi vítána. Co se týká druhu cizího jazyka jednoznačně zvítězila angličtina, a pokud byl zmíněn druhý cizí jazyk, pak to byla němčina, ale jen z praktického hlediska. Studenti vnímají, že se mohou potkat v praxi s rusky, francouzsky nebo španělsky mluvícími klienty, ale shodně uváděli, že by tito lidé určitě uměli mluvit anglicky, a tak by se společně vždy domluvili.

Tabulka 3: Mimoprofesionní kompetence absolventů II.

Velmi zajímavou a velmi obsažnou kategorií kompetencí byly kompetence nazvané klíčové podrobně zaznamenané v tabulkách číslo 4, 5, 6 a 7. Jak už jsem výše zmínila, jsou to kompetence uváděné jako předpoklady studentů pro výkon profese. Jsou to kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, komunikativní kompetence, personální a sociální kompetence, občanské kompetence a kulturní povědomí, kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám, matematické kompetence a kompetence pracovat s informacemi a využívat prostředky informačních a komunikačních technologií. Některé z nich zase patří do mnou vytvořené mimo profesní kompetence, ale to nebylo pro výzkum důležité a při závěrečném zhodnocení k tomu bude přihlédnuto. Rozdělení bylo takto koncipováno z důvodu lepšího pochopení a snazšího kladení otázek. V této kategorii – klíčové kompetence jsem často používala název osobní vlastnosti, abych pomohla respondentovi najít směr, kterým má hledat odpověď.

Odpovědi bylo velké množství, stejně tak, jako je velké množství různých charakterových vlastností a rysů osobnosti. Některé si byly podobné, některé byly přímo

synonymy. Pro přehlednost jsem použila rozdělení do čtyř tabulek a to podle počtu výskytu odpovědi.

Nejméně – jedna až tři odpovědi, měly tyto kompetence zaznamenané v tabulce číslo 4:

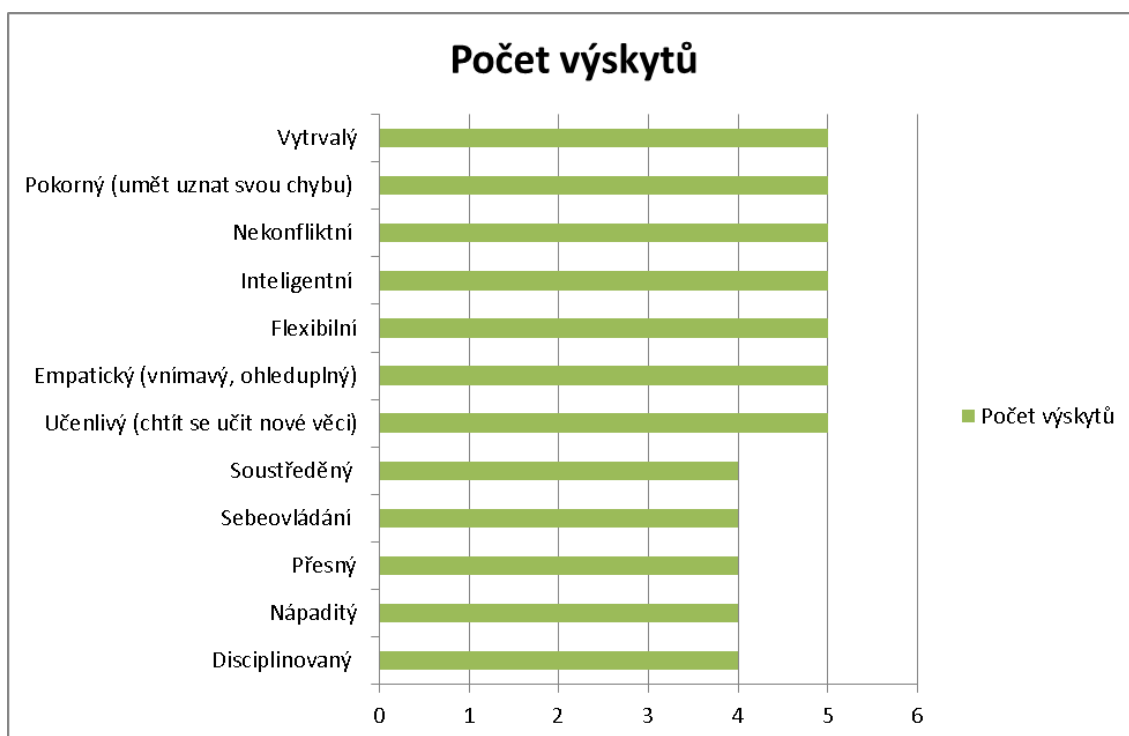
Tabulka 4: Klíčové kompetence absolventů I.

Zaujala mne shovívavost, kdy jsem se domnívala, že jde o shovívavost noých kolegů vůči nastupujícímu absolventovi, ale bylo mi vysvětleno, že je to shovívavost právě ke staším kolegům, kteří již nejsou schopni tak pružně reagovat na zavádění nových technologií a pomaleji se učí je ovládat. Kompetence mít jakéhokoli koníčka byla pro studenty důležitá z toho důvodu, že člověk, který se věnuje nějakému koníčku musí mít, podle jejich názoru i další dobré vlastnosti, jako je například důslednost a pracovitost a také musí umět dobře si zorganizovat čas, aby se koníčku mohl věnovat.

Čtyři až pět výskytů – necelá třetina respondentů uváděla tyto klíčové kompetence (viz tabulka číslo 5):

Tabulka 5: Klíčové kompetence absolventů II.

Jak je z výsledků šetření patrné, pět respondentů – téměř pětina uvádělo, že absolvent by měl být ve vztahu k novým kolegům pokorný, nekonfliktní a empatický. Co se týká plnění svých pracovních úkolů, cítí, že vytrvalost a flexibilita bude přínosem. Čtyři respondenti uvedli, že by měli být v praxi soustředění, přesní, nápadití a disciplinovaní. To jsou kompetence, stejně tak jako schopnost sebeovládání, které určitě v praxi budou nadále rozvíjet, protože jim moc pomohou v praxi. Již během studia se studenti snaží být soustředění a disciplinovaní, ale přeci jen tyto kompetence přichází i s věkem a zkušeností.

Šest a více studentů pak uvádělo, tak jak je vidět v tabulce číslo 6, že by jim v praxi pomohlo, kdyby byli sebevědomí, společenští, aktivní (iniciativní) a svědomití. Domínají se, že mají možnost uspět v praxi, pokud budou i zodpovědní a trpěliví. Zároveň k dobré atmosféře kanceláře přispěje, pokud budou milí a příjemní, bude z nich vyzařovat optimismus a budou se umět usmát. V takové kanceláři, kde vládne dobrá nálada, se pak i lépe řeší všechny problémy a stresy, o které není v každodenní praxi nouze. Studenti si uvědomují, že když udělají chybu, nebo si nebudou vědět rady

po odborné stránce, tak jejich příjemné vystupování a optimistický pohled na svět, může v řešení problému a ve vstřícnosti nových kolegů hodně pomoci.

Tabulka 6: Klíčové kompetence absolventů III.

Výsledky v tabulce číslo 7 nám jednoznačně ukazují, že nejoceňovanější klíčovou kompetencí byla spolehlivost. Těsně za ní – s množstvím výskytů v odpovědích – 16, byla komunikativnost, schopnost promluvit, vysvětlit, ale zároveň vyslechnout názor kolegy a umět mu odpovědět a vést s ním dialog. Samozřejmě při uvědomění si toho, že každý pracujeme v týmu, v kolektivu, který je pro budoucí profesní růst velmi důležitý. Je to místo, kde může absolvent získat velké množství znalostí – kompetencí a to jak profesních, tak mimoprofesionálních a také místo, kde může rozvíjet své klíčové kompetence (osobní vlastnosti a předpoklady) a zároveň potlačovat ty, které k práci účetní/účetního nepatří.

Pečlivost je zmiňována v patnácti rozhovorech a jedenáct respondentů uvedlo rozvážnost a pracovitost. Uvědomovali si, že být zbrklý, chtít mít vše hlavně rychle hotovo, to není kompetence vhodná pro účetní/účetního. Naopak umět zachovat chladnou hlavu, znovu vše samostatně precizně projít a důkladně ověřit z ověřených

zdrojů, pomůže pro zvládnutí problému určitě více než sebevědomé vystupování a zakrývání problému, který se objeví. Pak bude i kolega ochoten pomoci, stejně jako mladý absolvent by měl být vždy připraven převzít práci, kterou mu noví kolegové zadají.

A ještě o jedné důležité kompetenci bych se chtěla zmínit. I když není nejoceňovanější, měla četnost 10 ze 17 odpovědí, je velmi důležitá. Je to nadšení pro tuto profesi. Člověka musí práce bavit, musí ho naplňovat, aby ji dělal rád a naplno. Je to velký dar, když student zjistí, že ho studovaný obor opravdu baví, těší se na praxi a i přes všechny obtíže při zvládnutí každodenní praxe je hrdý na to, že je účetní a netouží po jiné profesi.

Tabulka 7: Klíčové kompetence absolventů IV.

Kolegové z praxe dostávali ode mne stejně zaměřné otázky:

1. Jakými kompetencemi by měl disponovat absolvent obchodní akademie před nástupem do praxe?
2. Jakými kompetencemi mimo obor účetnictví by měl disponovat absolvent při nástupu do ekonomické praxe?

3. Jakými vlastnostmi (morálně – volními) by měl absolvent disponovat, aby se mohl stát dobrým účetním, účetní a dobře obstál v pracovním kolektivu?

Během rozhovorů ale vypsaly další odpovědi, které jsem si psala pod čarou a pak při přepisu rozhovorů zapsala jako odpověď na čtvrtou neplánovanou otázku:

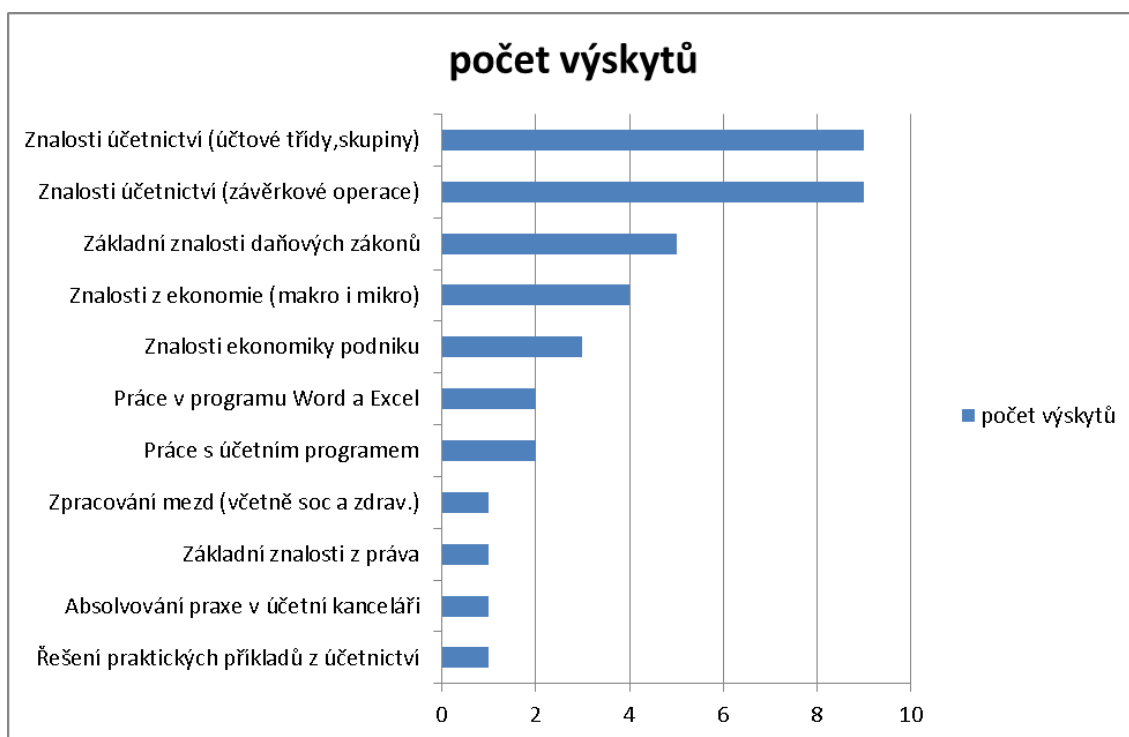
4. Jaká vlastnost (morálně – volní) by byla zásadní překážkou pro navázání spolupráce nebo přijetí absolventa do praxe?

Kolegové při rozhovorech vycházeli většinou z praktické zkušenosti, kdy do své kanceláře přijali nebo umožnili praxi absolventovi střední odborné školy ekonomického směru a museli se s ním rozloučit. Další spolupráce nebyla možná z více důvodů, ale jako hlavní příčinu uváděli nějakou z negativních osobních vlastností. Myslím si, že tato informace může dokreslit celkové výsledky výzkumu a proto jsem ji také zařadila.

Z hlediska rozvoje základních kompetencí absolventů středních odborných škol ekonomického směru po nástupu do praxe jsou samozřejmě prvotní profesní kompetence. Je to to první, co nový zaměstnavatel zjišťuje a často i formou testu, aby zjistil odbornou znalost člověka ucházejícího se o zaměstnání nebo výkon praxe. Hlavně z hlediska nábory nových zaměstnanců je to velmi důležité. Malé a menší kanceláře – ze kterých byli moji respondenti, velmi pečlivě vybírají nového kolegu. Je to vždy velmi časově a finančně náročné, přijmout a zaučit novou posilu a proto výběr musí být velmi zodpovědný. I tak se samozřejmě stane – tak jak jsem uvedla výše, že se výběr nepovede a pak se musí kancelář s novým člověkem rozloučit. Opět je to z pohledu malých a středních kanceláří velmi závažný krok. Rozhovory jsem vedla s 9 kolegy/kolegyněmi z praxe v individuálních osobních rozhovorech. I zde, stejně jako u absolventů, byla terminologie, kterou používali, sjednocená. Jak je patrné z Tabulky číslo 8, největší důraz (devět výskytů v rozhovorech) kladli kolegové, stejně jako absolventi, na znalost účetnictví, konkrétně pak na znalost účtových tříd a skupin, jejich obsah a praktické využití a znalosti závěrkových operací. Základní znalosti z makro a mikro ekonomie a ekonomie podniku byly pro kolegy méně důležité než znalosti daňových zákonů. Základní znalost zákona o dani z přidané hodnoty a dani z příjmů preferovala více než polovina respondentů. Znalost alespoň jednoho účetního programu a ovládání programu Word a Excel zmínili dva respondenti, ale praktické řešení

účetních příkladů a absolvování praxe v účetní kanceláři již během studia nebo základní znalosti týkající se zpracování mezd, jejich zdanění a odvodů sociálního a zdravotního pojištění a základní znalost práva již kolegové zmiňovali jen okrajově.

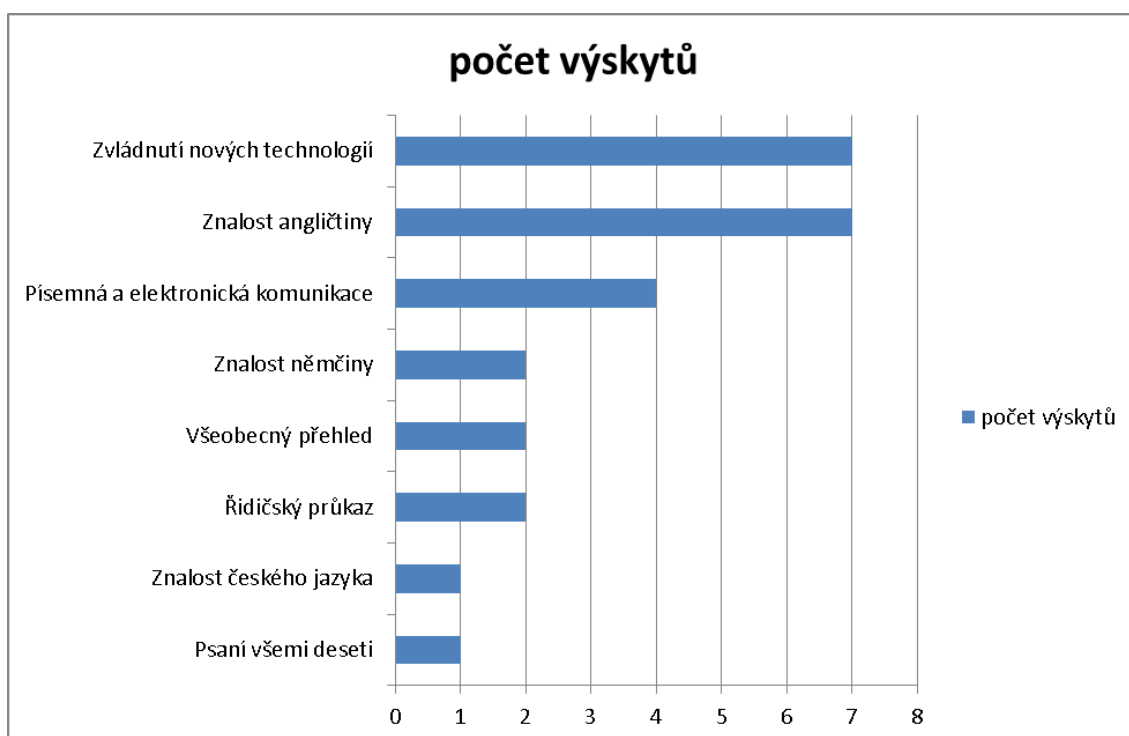
Tabulka 8: Požadované profesní kompetence I.

Dalšími zkoumanými kompetencemi byly kompetence, které jsem nazvala mimo profesní – viz tabulka číslo 9. Jak už jsem výše zmínila, jsou to kompetence, které nemají úplně přímou souvislost s výkonem povolání účetního – účetní, ale mohou být v praxi velkým přínosem. Kolegové zcela jasně preferovali práci s novými technologiemi, ovládání výpočetní techniky, obsluhu tiskárny, scanneru, ale i mobilního telefonu a tabletu, zkrátka veškeré komunikační a informační technologie, kterou v praxi potřebujeme. Zmiňovali zaznamenání a uchovávání dat, přenos z jednoho media na druhé, ukládání ve správných formátech a tak podobně. Další důležitou kompetencí byla pro kolegy znalost alespoň jednoho cizího jazyka a opět, stejně jako absolventi, preferovali anglický jazyk, znalost každého dalšího cizího jazyka byla výhodou. Také

znalost mateřského českého jazyka byla pro ně důležitá, a to hlavně ve vztahu zvládnutí písemné a elektronické komunikace bez chyb a stylisticky správně. Pro absolventy by bylo překvapením, že jako výhodu zmínil jen jeden respondent schopnost psát na klávesnici všemi deseti prsty. Všeobecný přehled zmínili dva respondenti a vlastnictví řidičského průkazu skupiny B – osobní vozidlo zmínili také dva. Naproti tomu je zajímavé, že žádného z 19 absolventů tato kompetence nenapadla.

Tabulka 9: Požadované mimo profesní kompetence

Stejně jako u absolventů byla velmi obsažnou kategorií kompetence nazvané klíčové – to jsou kompetence uváděné v rámcových a potažmo ve školních vzdělávacích programech jako předpoklady studentů pro výkon profese. V naší práci jsou zachyceny v tabulkách číslo 10 a 11. I u respondentů z praxe zcela jasně zvítězila spolehlivost a pečlivost. Schopnost komunikace a vyjádření svého názoru byla u studentů druhou nejvíce zmiňovanou, u kolegů z praxe se zařadila až na čtvrté místo jen s třemi výskyty, Předstihla ji odpovědnost pro plnění úkolů. Tato kompetence byla zmiňována společně se svědomitostí. Právě u malých a středních účetních kanceláří je potřeba být svědomitý a zodpovědný, nečekat, že práci, kterou odvedu, bude po mě

někdo stále kontrolovat a opravovat. Určitá míra samostatnosti je také důležitá, ale nelze opomenout i příjemné vystupování. Tato kompetence hraje často klíčovou roli již u vstupního pohovoru.

Tabulka 10: Požadované klíčové kompetence I.

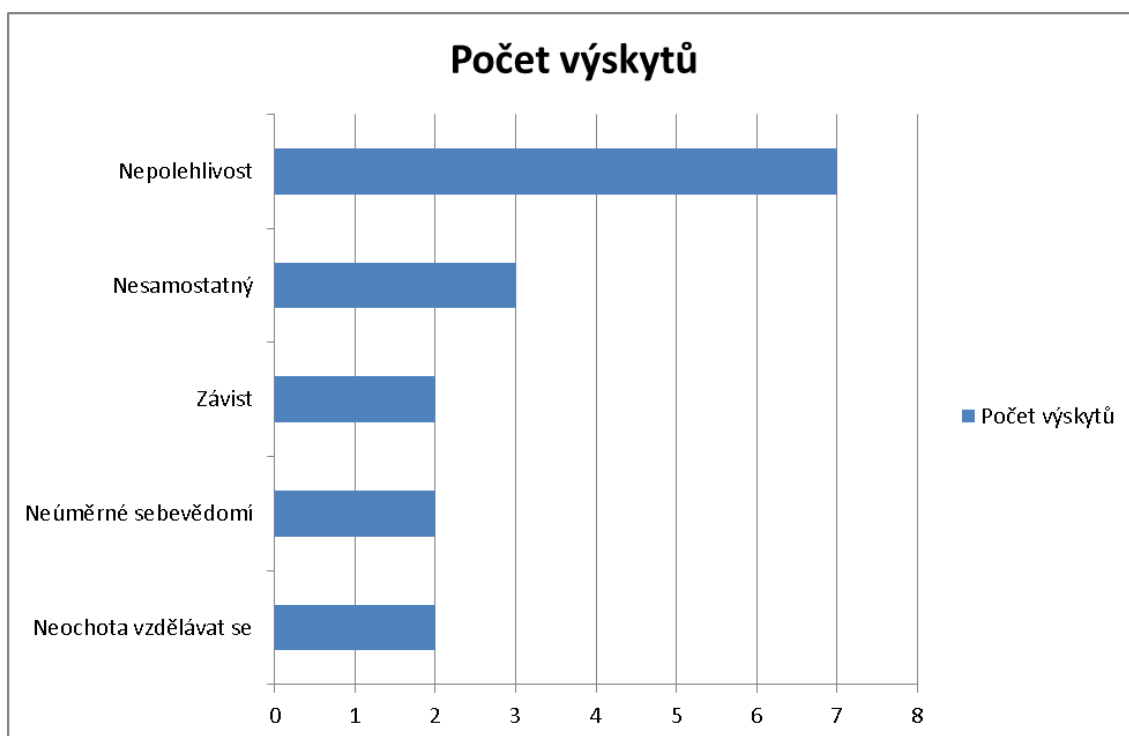
Další kompetence byly zmíněny jen jednou z devíti rozhovorů, ale přesto si myslím, že je důležité je zmínit – viz tabulka číslo 11. S příjemným vystupováním určitě souvisí upravený vzhled, nebo spíše schopnost o sebe dbát a pečovat. Se zodpovědností a spolehlivostí jistě souvisí disciplinovanost a dochvilnost. Být diskrétní, rozvážný, vyrovnaný ale i zásadový je velkou výhodou v praxi při řešení denních úkolů. V často stresovém prostředí, kdy se mění zákony doslova ze dne na den, určitě pomůže smysl pro humor.

Tabulka 11: Požadované klíčové kompetence II.

Jak už jsem výše uvedla při vedení rozhovorů mi respondenti sami začali vyjmenovávat negativní vlastnosti, které by byly zásadní překážkou pro budoucí spolupráci, nebo vlastnosti, které by určitě nový kolega po nástupu do praxe neměl rozvíjet, ale naopak se snažil jí co nejvíce potlačit – viz Tabulka číslo 12. Nejčastěji byla zmiňována, tak jak i vyplývá z předchozího zkoumání, nespolehlivost. Pokud se nemohu na nového kolegu spolehnout, nemůžeme spolupracovat. Samozřejmě je velkým nedostatkem, pokud absolvent není schopný samostatné práce. Kolegové z praxe ale také hovořili o tom, že pokud je člověk přehnaně sebevědomý, nadělá v praxi často více škody, než ten nesamostatný. V naší profesi je velmi důležité neustále se vzdělávat, proto neochota vzdělávat se, školit se, učit se novým a novým věcem by byla také zásadní překážkou pro výkon profese účetní/účetního. Brzy by takový člověk začal dělat chyby, protože by používal ty postupy, které se naučil dříve a nereflektoval by skutečnost, že už je opět právní prostředí jiné – a to hlavně v daňových zákonech.

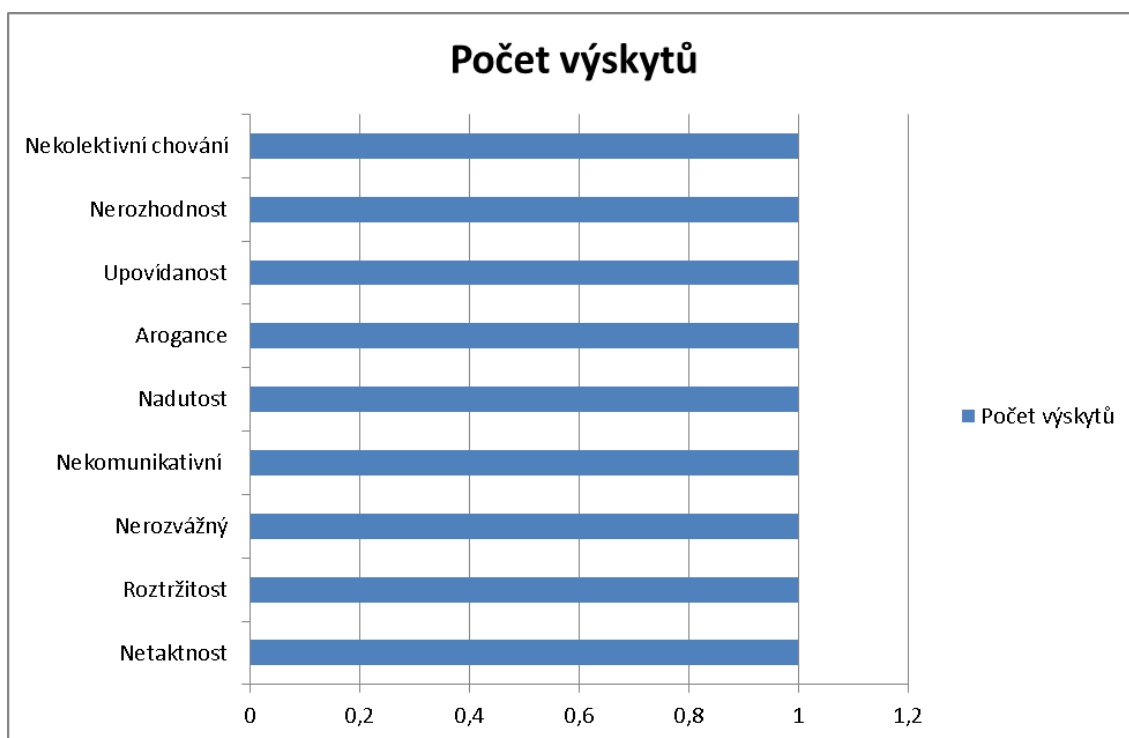
Tabulka 12: Negativně hodnocené kompetence I.

Stejně jako respondenti z řad mých kolegů – viz Tabulka číslo 13, i já se určitě ztotožňuji s myšlenkou, že profesi účetní nemůže vykonávat člověk, který je svým založením závistivý, arogantní, nadutý (namyšlený), ale i upovídaný a netaktní. Do kolektivu pak těžko zapadne člověk, který nemá kolegiální chování, neumí být týmovým hráčem a noví kolegové neví, co od něho mohou očekávat. Problém je i s člověkem nerozvážným, ale tam může být tato vlastnost způsobena nejistotou, malou znalostí problematiky a časem se dá zvládnout. S roztržitostí a následnou nerozvážností musí absolvent bojovat sám. Musí se naučit být trpělivý a pečlivý, vše promyslet a jednat s chladnou hlavou.

Ale to už se dostáváme zpátky do předešlého hodnocení výzkumu z hlediska klíčových kompetencí, které jsou právě tím základním předpokladem pro výkon profese účetní – účetního.

Tabulka 13: Negativně hodnocené kompetence II.

6 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, s jakými kompetencemi ať profesními nebo klíčovými by měl absolvent střední školy ekonomického směru vstupovat do praxe, aby je mohl dále rozvíjet a stát se tak dobrým účetním/účetní. K tomuto zjištění jsme použili metodu kvalitativního výzkumu a to formou rozhovorů. Našimi respondenty byli nejen absolventi střední odborné školy, ale také jejich budoucí kolegové – účetní a daňoví poradci z praxe. Porovnání jejich názorů je pak výsledkem této práce a to s ohledem na deklarované kompetence ve školních vzdělávacích programech.

Všichni respondenti se shodli, že základní profesní kompetencí je teoretická znalost účetnictví a to do poměrně velké hloubky. S tím souvisí i vedení evidence majetku a po skončení daňového roku zpracování účetní závěrky a sestavení výkazů. Tyto teoretické znalosti získává student během celého studia – tak jak je i uvedeno ve Školních vzdělávacích programech a pro praxi jsou naprosto nepostradatelné. Znalost daňových zákonů, je pro jejich složitost a obrovskou obsažnost téměř nereálná, ale základní znalosti daně z příjmů a daně z přidané hodnoty hodnotili hlavně kolegové z praxe jako velmi cenné. Další profesní kompetence, jako znalost alespoň jednoho účetního programu nebo řemeslné ovládnutí programu Word a Excel již oproti absolventům kolegové z praxe nestavěli tak vysoko. Domnívám se však, že to bylo hlavně tím, že obojí považovali za samozřejmost.

Větší paletu názorů jsme zjistili v tzv. mimo profesních kompetencích. V ŠVP jsou tyto kompetence zařazeny zčásti do kompetencí klíčových a zčásti do kompetencí profesních. Zde naprosto zvítězila znalost anglického jazyka a to slovem i písmem. Porozumění v telefonickém hovoru nebo aktivní účast na jednání s cizojazyčným klientem, byla zmiňována téměř všemi respondenty. Také ŠVP považuje tuto kompetenci za klíčovou a dotace hodin předmětu tomu odpovídá. U kolegů z praxe byla další velmi důležitou mimo profesní kompetencí zvládnutí nových technologií a práce s výpočetní technikou jako takovou. Oproti tomuto zjištění tuto kompetenci uváděla ve svých odpovědích jen nadpoloviční skupina absolventů. Domnívám se však, že je to také z důvodu, že dnešní mladá generace bere jako naprostou samozřejmost zvládnout nové technologie a pracovat s nimi. Nedovedou si práci účetního/účetní představit jinak

než s pomocí výpočetní techniky a chápou, že automatizace procesů bude pokračovat i v této profesi.

Největší množství různých odpovědí jsme získali po položení otázky na klíčové kompetence – osobní vlastnosti a předpoklady pro práci účetního/účetní. Studenti vyjmenovali 44 různých osobních rysů, vlastností, kompetencí a předpokladů pro svou práci. Je velmi zajímavé, že se naprosto shodli s kolegy z praxe na tom, že účetní musí být hlavně spolehlivý. To je velmi potěšující a je vidět, že škola jim tuto kompetenci vštepuje. Další vysoce ceněnou kompetencí byla pečlivost a komunikativnost. Schopnost vyjádřit se, obhájit svůj názor nebo přijmout názor kolegy, to je kompetence, která je v praxi velmi důležitá a obě skupiny respondentů si ji uvědomují. Zároveň z rozhovorů s kolegy vyplynula doplňující otázka týkající se osobních vlastností, které by byly překážkou pro praxi účetního/účetní. Byl to právě opak vysoce hodnocené klíčové kompetence a to nespolehlivost. Doprovázely ji ještě další negativní kompetence jako závist, nesamostatnost a neúměrné sebevědomí, ale nespolehlivost byla nejdůležitější.

Výsledky výzkumu potvrdili naši počáteční hypotézu, že pokud chce absolvent uspět v pracovním kolektivu účetní kanceláře, musí bezpodmínečně ovládat teoretické znalosti účetnictví. Bez této kompetence nemá smysl se hlásit na takovou práci. Ostatní pak záleží na něm. Všichni kolegové se v praxi snaží jeho kompetence získané studiem rozvíjet a to každodenní prací. Je na absolventovi, aby byl komunikativní, aby se chtěl stále vzdělávat a byl spolehlivý a pečlivý. Pak se vše ostatní doučí a vždy najde pomocnou ruku. Mám zkušenost z malých účetních kanceláří – do deseti zaměstnanců a tam je vždy snaha nového kolegu/kolegyni co nejvíce naučit, aby se mohl brzy stát plnohodnotným členem kolektivu a mohl převzít odpovědnost za provedenou práci. Je to dlouhá cesta a nikdo se nestane dobrým účetním „přes noc“. Ze zkušenosti mé a mých kolegů jsou to dva, či spíše tři roky praxe, než absolvent pracuje opravdu jako samostatný/samostatná účetní. Samozřejmě ale snaha kolegů musí vždy korespondovat se snahou absolventa, který na sobě, i když měl výborné studijní výsledky, musí ještě hodně pracovat. Není to nedostatkem znalostí získaných studiem, ale tím, že práce účetní/účetního je velmi rozmanitá a složitá a po zvládnutí základů se absolvent dostává dál do složitějších a složitějších případů s dalšími a dalšími návaznostmi.

7 Seznam použité literatury a zdrojů

- [1] BEHARKOVÁ, N., DOLANOVÁ, D., JUŘENÍKOVÁ, P., KNECHTOVÁ, Z., KYASOVÁ, M., PEŠÁKOVÁ, E., POKORNÁ, A., POSPÍŠILOVÁ, A., SAIBERTOVÁ, S., SOLDÁNOVÁ, D., ŠENKÝŘOVÁ, M., ZÍTKOVÁ, M. *Metodika ke zpracování závěrečné práce pro vybrané nelékařské zdravotnické obory*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2019, ISBN: 978-80-210-9371-3 (epub)
- [2] ČESKO. INSTITUT CERTIFIKACE SVAZU ÚČETNÍCH. *Institut certifikace svazu účetních: Certifikace [online]*. Praha, 2020. Dostupné z: <https://www.icu-praha.cz/>
- [3] ČESKO. KARLOVA UNIVERZITA. *Fakulta tělesné výchovy a sportu: Věda a výzkum [online]*. Praha, 2020. Dostupné z https://www.researchgate.net/profile/Jan_Hendl/publication/267848497
- [4] ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *NÚOV: Národní ústav odborného vzdělávání [online]*. NÚOV 63-51-J/01 Obchodní škola, Praha 2009. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/ramcove-vzdelavaci-programy>
- [5] ČESKO. NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *Národní ústav pro vzdělávání: Rozvoj a implementace NSK: Kvalifikace [online]*. Praha, 2020. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/nsk2/>
- [6] ČESKO. NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *Národní ústav pro vzdělávání: Témata: Rámcové vzdělávací programy [online]*. Praha, 2020. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/trvp>
- [7] ČESKO. OBCHODNÍ AKADEMIE NEVEKLOV. *Obchodní akademie Neveklov: Školní vzdělávací program [online]*. Neveklov, 2014. Dostupné z: <https://www.oaneveklov.cz/>
- [8] ČESKO. OBCHODNÍ AKADEMIE VLAŠIM. *Obchodní akademie Vlašim: Školní vzdělávací program: Ekonomické lyceum [online]*. Vlašim, 2007. Dostupné z: <http://www.vlasimoa.cz/>
- [9] DOLEŽALOVÁ, G., CHAMOUTOVÁ, D., PATEROVÁ, P., TRHLÍKOVÁ, J., ÚLOVCOVÁ, H., ÚLOVEC, M., VOJTĚCH, J. *Uplatnění absolventů škol na trhu práce v roce 2016*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské

- zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2017. ISBN 978-80-7481-188-3
- [10] DRAHOVZAL, J., KILIÁN, O., KOHOUTEK, R. Didaktika odborných předmětů. Brno: Paido, 1997. 156 s. ISBN 80-8593-135-4
- [11] DRAPELA, V., J. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0040-6
- [12] GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6
- [13] HAUSENBLAS, O., KOŠTÁLOVÁ, H., MIKOVÁ, Š., PALEČKOVÁ, J., SLEJŠKOVÁ, L., STANG, J., STRAKOVÁ, J., VĚŘÍŠKOVÁ, I. *Klíčové kompetence na gymnáziu*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2008. ISBN 978-80-87000-20-5
- [14] HENDL, J. *Kvalitativní výzkum, základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-485-4
- [15] HUČÍNOVÁ, L., JEŘÁBEK, J., KRČKOVÁ, S., LISNEROVÁ, R., TUPÝ, J. *Klíčové kompetence v základním vzdělání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6
- [16] LINDEROVÁ, I., SCHOLZ, P., MUNDUCH, M. *Úvod do metodiky výzkumu*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2008. ISBN 978-80-88064-23-7
- [17] PEXA, Petr. *Typografie* [online]. 2017 [cit. 2018-07-29]. Dostupné z: <http://www.petrpexa.cz/typografie.php>
- [18] PRŮCHA, J. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-5232-7
- [19] STRAUSS, A., L., CORBINOVÁ J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 808583460
Boskovice: Albert, 1999.
- [20] SYNONYMUS.CZ. *Databáze synonym*[online]. 2011 – 2020. Dostupné z: <https://synonymus.cz/vstricny/>
- [21] TRHLÍKOVÁ, J. *Absolventi středních odborných škol a jejich přechod na trh práce*. Pedagogika. 2019, č. 69, s. 238-251

8 Seznam zkratek

IT – informační technologie

PC – „personal computer“ – osobní počítač

QR – „quick response“ – rychlá odpověď

RVP – rámcový vzdělávací program

ŠVP – školní vzdělávací program